Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дени ◆ ШОАТТА, 24 МАРТ, 1984 ШУ. ◆ № 36 (6914). ◆ Мах 3 кап.

КПСС ЦК Политбюро

Ший аргІанарча заседане КПСС ЦК Политбюро хьежай «Юкъарча дешарен профессиональнии школана реформа керттера лостамаш» яха КПСС ЦК проект дерригача халкъо ювцарах хьалххагІе а яьча итогашка.

Белгалдаьккхад, проект дерригача халкъо ювцаш хинна хилар. Школа болх эргадаьккха товбара наькъаш хьаштдолаши массе оагІорахьарен дийцад къахьегама коллективай собранешкэ, школашкен профессиональнио-технически училищашкен, вузашка а техникумашка а, хьехархой конференцешка. КПСС ЦК проект корта болаш йийцай дай-новной общественноста собранешка. Школах йола материалаш хІара денна хиннай кепайоалон тІа, телевиденен радиовещанен передачашка. КПСС ЦК проект массе метте тІанийцай бІарччача, къахьегама, политехнически школа 'марксистско - ленински концепции керда тайпа сахьалкхевара даькъера цуй лоархІами дегІакхувлаш дола лоархІаме документ санна, парте XXVI съездеи цуй тІехьагІарча КПСС ЦК Пленумийн решенешка хьежна кагирхой юкъара юкъерен профессиональнии дешар дІахо эргадаьккха тоадеш йола программа санна.

Дерригача халкъо ювцача хана КПСС ЦК проект дертІайоаккхаши дегІайоалаши дола маьъера тІатохараши замечанеши дукха яьй. Политбюро раьза хиннай хьачутийна тІатохараши замчанеши йоагІ-йоагІача правови акташта а хІаьта ниттга дешара заведеней гІулакхаш тоадара беча практически балха а юкъалхьара хьакъехьа юкъарча дешарен профессиональнии школана реформа яра йолча комиссе еннача предложенешта.

Белгалбаьккхаб школеи реформа проект дерригача халкъьага ювцийтарца дувзадевна партийни, советски органаша, общественни организацеша, къахьегама коллективаша, массови информацие средстваша баь боккхен беркатен болх.

КПСС ЦК Политбюро заседани къоабалъьяй керттера машинникъ ханал хьалхи, Сийлахь-боккхача Октябра 67 шу дузаш, билла баккха а оттаьча ханал шу хьалха магистрала йІоаххала поездаш лела йолаллийта а аьнна социалистически декхараш тІанийцача Байкало-Амурски машинаькъа гІишлонхой коллективай патриотически инициатива. Политбюрос белгалдаьккхад, из къахьегама почин боккха политически халкъбоахамен лоархІам болаш хилар. Машинаькъа тІа гІолла поездаш ханал хьалха лела йолаллийтаро гІо дергда СибарегІени Гаьнарча Малхбоалени производительни низаш дегІаахар сихдара. кІоран, хьун, Іалама кхыча ресурсай запасаш боахама гІулакхашта юкъеозара.

йоагІ-йоагІача партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органашта, министерстваштей ведомствайтен тІадиллад шоаш тІанийца декхараш кхоачашдара гІишлон къахьегама коллективатен общественни организацештен массе оагІорахьара гІо дела, БАМ-е чуйе цІеноши культурно - бытовой гІулакхашта лаьрхІа объекташа сихагІа хьалъяра болх айбела, цу гІишлонна лаьрхІа конструкцеши техникем, оборудовани а материалаш а кийчъяран дІатІаоаттаяран оттаь заданеш кхоачашъяр духьа лелаеча социалистически яхьа торовех бизагІа пайда эцилга.

КПСС ЦК Политбюрос къоабалъьяй КПСС ЦК Генеральни секретара нов. К. У. Черненко ГДР къаман оборона министраца Г. Гофманна хиннІа беседа.

Нийца а йийцай, къоабал а яьй нов. К. У. Черненко Германе социал - демократически парте президиума членаца, бундестага СДПГ фракце председателаца Г.-Й. Фогелца хинна беседа а хІаьта ниттга нов. Б. Н. Пономарев керте лаьттача СССР Лакхехьарча Совета депутатий группа цу франце делегацеца хиннача беседа а итогаш. Беседай керттера тема хиннай европейски кхерамзлени керда американски ракеташ цхьадолча малхбузенеевропейски мехкий территоре тІа дІаоттаярна дувзадена сихдаь хьалеш латта гІерзаш юхасоцадарен проблема. Политбюрос белгалдаьккхар беседаш еча хана хьакхайкаль дунен тІа событеш кхераме дегІаахара даькъе реальни эргало ергІола, сихдаь тьадеш латта герзаш соцадергдола, ядерни герзий проблема нийсхоии цхьатаррарча кхерамзлени принцип кхоачашъяра ларда тІа къоаставергйола гІулакх диза дарг ца хиларах йола положенеш лоархІаме хилар.

Инде Республике вах хиннача нов. Д. Ф. Устинова визита итогашка хьежар. Политбюрос белгалдаьккхар Инде паччахьалкхени военни деятелашца хинна вІашагІкхетарашн беседаш массе оагІорахьара цхьана ледаду советско - индийски гІудакхаш дІахо чІоагІдара боккхача лоархІаме хилар.

Политбюрос ладийгІар, къоабал а йир Къам мукъадаккхара фронт яхача парте политбюро членалла кандидтапа, Алжира информаце министраца Башир Руисаца хиннача беседа хьакъехьа нов. А. А. Громыкос яь информаци.

Нов. Г. А. Алиев Сирийски ІарбиЙ Республике вахар итогаш ювцача хана белгалдаьккхар, Советски Союзаи Сирене юкъера отношенеш лоарзагІа ца йоалаш дегІаккхри шеръллари шии мехка халкъий хьашташта, Гаргарча Малхбоалерча машара гІулакха ма хеттара хилар.

Политбюро заседане дийцад цхьайттазлагІа хержача СССР Лакхехьарча Совета эггара хьалхара сесси кийчъяра дешаш а КПСС-ен Советски паччахьалкхени чурен арахьарен политика чакхІялара цхьадола кхы дешиц а.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

1984 шера 21 марта хилар НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума аргІанара заседани. Цига итогаш йир 1984 шера 4 марта XI-гІа хержача СССР Лакхехьарча Совете Нохч-ГІалгІай АССР-гара депутаташ харжара. Президиуме белгалдаьккхар, республике хоржамаш бартагІен вІаштІехьдолаши бокъонца СССР Конституце а СССР Лакхехьара Совет харжарах долча Законага а хьежна чакхдаьнна хилар.

Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий районийн городийн Советий исполкомашта тІадиллад, къахьегама коллективашкен нах бахача моттигашкен массово - политически балха боарам ниттта лоттабар, айденнача къахьегамхой производственни хьинарах, хоржамашта кийчо еча хана Іоаьъча опытах 1984 шера а цхьайттазлагІча пятилетка а планаш кхоачашъяра бизза а шерра а пайда эцар; хоржамашта хьалхарча собранешка, депутаталла болча кандидатешца вІашагІахийттача харжархоша яь критически замечанеши предложенеши кхоачашъяра де дезаш дола практически гІулакхаш белгалдар.

Лакхехьарча Совета Президиумо обобщени яьй XI-гІа хержача СССР Лакхехьарча Совета депутаташта харжархоша тийнна наказаш, хІаьта уж кхоачашдара де деза практически гІулакхаш белгалдара уж Министрий Совете дІачудала аьнна соцам а бир.

* * *

Лакхехьарча Совета Президиумо ладийгІар «Грозэнерго» предприятешка къахьегама коллективех долча Законо дІадехараш кхоачашдарах йолча «Грозэнерго» РЭУ управляюще Г. С. Янина докладага. Белгалдаьккхад, «Грозэнерго» ерригача производственни подразделенешка из Закон кхоачашдара тІаберзабаь хоадам боллаш бола болх беш хилар. Къахьегама коллективаша хьинаре дакъа лоац планаши социалистически декхараши кхоачашдара, къахьегам лорабара, дисциплина чІоагІъяра дешаш дувцача. Цу дерригне дика влияни ю боахамо беча балхах хьахуларашта, коллективерча моральни климата.

Президиумо ниттта белгалдаьлар къахьегама коллективех дола Закон кхоачашдара даькъе «Грозэнерго» цхьайолча предприятешка долаш дола кхоачамбоацараш. КІезига моттигаш яц из закон кхоачашдара деш дола гІулакхаш эффективность кІезига йолаш нийслуш. Цунах хьахулаш дола хІама да балха ха дукха йовр, кадраш сов дукха хувцалуш хилар, къахьегамех производственни дисциплина телхар.

* * *

Лакхехьарча Совета Президиума заседане хьежар «Корта бохабу маларащ меларцен алкоголизмацен лоаттабеча къовсамах дола законодательство кхоачашдара лоаттабу тІахьожам дІахо чІоагІбечара халкъа депутатий Советий лоархІам лакхбарх» долча дешаца.

Дош дувцаш белгалдаьккхад, халкъа депутатий Советашен цар исполкомашен къахьегама коллективаша, общественни организацеша, бокъонаш лораеча органаша цу даькъера болх тІехьарча хана дикка хьинарегІа беш хилар. Цхьабаккъда, деш долча дукхача гІулакхех хьахулашдар хилар ма дезара дац, хІаьта хІана а дукха да мелна беха болаш деш дола общественна духьалара гІулакхаш, зуламаш нахкъашка хула транспортни проишествеш, йоаеш йола балха ха. Дукхача предприятешкен организацешкен къахьегама коллективаш кхоачамбоцлаш юкъеуйзаш маларащ меларца лоаттабеча къовсама, кхоачамбоцлаш пайда ийбац менна волаш балха веначов воздействи яра долча закона тІа белгалдаьча гІулакхех, цагтахьа мара дувцац цу нахах дола дешаш собранешка.

Лакхехьарча Совета Президиумо исполкомий теркам тІаьзар корта бохабу маларш меларца лоаттабеча къовсама халкъа дружиний, порядок лорайра общественни пунктай, къахьегама коллективай профилактика советий, ноакъостий судий торонех эсала пайда ийбеш хилара, дІагойтад торговлен общественни питанен цхьайолча предприятешка спиртной маларш дохкача доихкий кхоачамбоацараш хилар.

* * *

Лакхехьарча Совета Президиумо ладийгІар Къулбаседа Кавказа машинаькъа Грозненски отделене начальника Л. Н. Нюхало баьча отделене предприятешка «Къахьегама ветеран» яха медаль йоагІача къахьегамхой учет лелаярах цария представлении яран беча балхах болча хоамига.

Хьежай 1983 шера Лакхехьарча Совета Президиумага, халкъа депутатий моттигашкарча Советашка кхача письмошкен багагІа даьча лоткъамашкен хьожаш баьча балха итогашка.

Дийцача дерригача дашах лаьца соцамаш тІаийцад Лакхехьарча Совета Президиумо.

НОВ. С. М. МАГОМАДОВ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР МОТТИГЕРЧА ПРОМЫШЛЕННОСТА МИНИСТРАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Новкъост Магомадов Саид Магомадович Нохч-ГІалгІай АССР моттигерча промышленноста министралла хьожаве, Нохч-ГІалгІай АССР къахьегама гІулакхашта йолча Паччахьалкхен комитета председатела балхах мукъа а воалийташ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1984 шу, 23 марта.

НОВ. Л. Д. АЛМАЗОВА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР КЪАХЬЕГАМА ГІУЛАКХАШТА ЙОЛЧА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КОМИТЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛАЛЛА ХЬОЖАЯРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Новкъост Алмазова Любовь Давыдовна Нохч-ГІалгІай АССР къахьегама гІулакхашта йолча Паччахьалкхен комитета председателалла хьожае.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1984 шу, 23 марта.

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА ЙОАКХО ЕШ

НОРМАШ—120 ПРОЦЕНТ

Укх бІаьсти 2265 гектара тІа доакъарен ллатаи лаьрхІа йола культураш дІаеваш а Сунженски района XX партсъезда цІерагІа колхоз.

Из бекхтоккаме гІулакх сихен динен чакхдаккхара шоай тракторийн агрегаташ кхай тІа яьхай Ворожбеев Виктора, Даркин Валентина, Глуховцов Федора, Зитин Ивана кулгалдеш йолча бригадашкарча механизатораша.

Макхаш доахаши культураш йоалаш лелаеча агрегаташта тІехьа дІае йолаю культураш. Ниттта, эггара хьалха 50 гектара тІа ллата лаьрхІа бола кеин 50 гектара тІа доакъара лаьрхІа вІашагІъзабь кеин горохи дІадийнай механизатораша.

Царна юкъе яьрккаи социалистически яхье овсарле лакхагІа йолаш болх бу Киселев Николай Антоновича, Космачев Павел Кузьмича, Подберезный Михаил Григорьевича кхьбараша. Юкъера лаьрхІача 120—125 процент кхоачашъю царех хІаране дийнахьара балха норма.

«Грозненский молочный» совхоза механизаторий инициатива хьал а лаьца къахьегаш болча колхозхоша дош деннад сихен динен бІаьстан балхаш чакхдаха.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

Грознерча швейни - производственни объединене цхьоагагІча филиале дика болх барца белгалбаьнна ба йижарий ЕвлоевгІар Мадинаи Хадишати.

Ши шу хьалха номер 26 йола технически училище йистелаьккхача баьхкбйр уж укхаза балха.

ХІанз шоай производственни норманаш 115—120 процент кхоачашъю хьалхалаттача баракъаш тегараша.

СУРТА ТІА: йижарий Мадинаи Хадишати.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурт.

КХАШКАРЧА БАЛХАШТА—ТІАХЬОЖАМ

УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА МИЧУРИНА ЦІЕРАГІЧА СОВХОЗА ХАЛКЪА ТІАХЬОЖАМХОЩА ВІАЬСТАН ЮХЬЕРА КХАЦКАРА БАЛХАШ ШОАЙ ХАННАХЬЕИ ДИКЕИ ЧАКХДАХАРА ЛОАТТАБУ ТІАХЬОЖАМ ЧІОАГІВАРА ТІАХЬЕХАШ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР БЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ТІАХЬОЖАМХОШКА ДАЬ

КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий! КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенешца хьалхле а лелаеш, Кхачан программа кхоачашъеча шоашнара доаггІа дакъа лаца а гІерташ, Мичурина цІерагІча совхоза къахьегамхоша белгалара толамаш даьхад цхьайттазлагІча пятилетка кхоалагІча шера. Паччахьалкхенга ялат дохкара план 128 процент, шекара свеклаш — 120, баьцадарараш — 102, дулх — 104, шура йохкара план 100 процент кхоачашъяьй.

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенеш кхоачаш а еш, тха совхоза коллективо декхар тІанийцад укх шера къахьегама овсарле 2,1 процент лакхъен продукци лакхарга дІадодар 1 процент лохден.

КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленума решенеш, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненкос даьча къамаьла положенеш выводаши дег тІара къоабал а еш, Мичурина цІерагІча совхоза халкъа тІахьожамхоша лаьрхІад бІаьстан юхьера кхашкара балхаш дІадоладе кийчо яран толаме чакхдахаран, карарча шера лакхача хьувкъама ларда йоллара боахама кулгалхоштен парторганизаценен дизза новкъостах дар духьа кхы тІа а производства эффективность лакхъергйола кхоачамаш лахаран тІанйеца социалистически декхараш кхоачашдаран шоай дерригa низаш тІадакхийта.

Къаьстта уйла тІайохийтаргья укх шера бІаьстан юхье кхашка дергдола балхаш шоай ханнахьеи дикен чакхдоахилга Іалашдара, машинно - тракторни парк, фу, лаьтта дингагІа кийчдара, дІайийнача юртбоахама культураш Іуналдина дара, мехотрядашка, бригадашка, звеношка техникаш геттара овсаре болх бергболаш пайда эцара.

ТІахьожамхой керттерча декхарех цаІ хургда ниттта боахама чухьара мелиоративни сеташ цІеньяра балхашта, гІирсашта, догІан хьисапе хий деттачен декхачен машинашта а установкашта а, насосно - силовой оборудованена ремонт еча, тІоадал чуйолийташ хий диллара, хий декхача лаьттаех, машинно-тракторни парках, органически минеральнии удобренеех, дІайийна хІамаш лораеча химически средстваех, кхыча материальни ресурсах пайда дингагІа эцара лоаттабу тІахьожам чІоагІбелга.

Совхоза тІахьожамхоша декхар тІанийцад индустриальни технологегІа кхею хьаькІаш, шекара свеклаш, кхийола юртбоахаме культураш дукхагІа яхара, ерригa юртбоахама культураш дингагІчен пайдагІчен агротехнически халашка дІаера ллдаш кхоачашдара, соний бешанашта, баьцадаарашта гуракьен бІаьстан кІкъен дІайийнача культурашта Іуная дара технологически дисциплина нийса лелаяран агротехнически приемий комплекс кхоачашъяран, 1984 шера юртбоахама культураш яхарен паччахьалкхенга йохкарен планаш толаме чакхъяхарии соми баьцадаарашн лахара питилетка кхаь шера тІадиса декхар дІатакхаран тІеэрзаь мероприятеш чакхъяхара лоаттабу къовсам чІоагІбе.

Кхы кІезигагІча лоархІаме доацаш тхоай декхар лоархІ оаха доагор-машиндаьтташ шоай ханнаьа боахаме хьатІахухьилга Іалашдар. БІаьстан юхье кхашка балхаш деча хана машинно-тракторни паркага юкъагІа ца боалаш болх байтара мехкдаьтта продуктай запас яр, мехкдаьтта складий оборудовани, цІи йоагаю аппаратура, автомобилаш, тракторaш технически вІаштІехьа хилийтара, болх беш йола двигателаш латта техника няссе дехнаген сеца латтилген ма мотта дукхагІа кІезигдар.

Халкъа тІахьожамхоша хаддинза проверкаши рейдаши ергья, хьагучадаьнна кхоачамбоацараш сихха тоадергдола гІулакх дергда, чакхдаьхача гІулакхех лаьца бизза хоам бергба совхоза коллективага.

Юртбоахама культураш дІаювчен дІайийнарашта Іунал дечен тІахьожам лоаттабара ханна кхы тІа а 6 пост вІашагІъеллай. хІанз кхашкарча станашкен тракторни бригадашкен.

Республика берригача халкъа тІахьожамхошка кхайк тхо, оаха дІадоладаь гІулакх хьалладара а 1984 шера бІаьстан юхье кхашка ду балхаш шоай ханнахьен дикен чакхдоахилга Іалашдара лоаттабу тІахьожам чІоагІбар духьа бу болх хьинаре дІаболабара а тІахьежаш.

Кхайкарал тІанийцад Урус - Мартановски района Мичурина цІерагІча совхоза халкъа тІахьожамхой собране, хІаьта НГІАССР халкъа тІахьожама комитего шога а дахд.

21 апреле—коммунистически субботник

Кхыча деношкарчул дикагІа

Укх шера 21 апреле Ерригсоюзни коммунистически субботник дара Москверча хьалха латтача предприятей коллективаша дІаболабаь болам дог раьза долаш хьаллаьцаб «Промавтоматика» НПО Грозненски опытни завода коллективо. Деза цІей долча дийнахьа балха арабаргба заводера 1050 сагал чухьнахье боаццаш бола болхлой. Шоай массазарча балха моттиге къахьегама вахте латтараша цу дийнахьа къаьстта чІоагІа хьинар айдина болх а беш, арахецаргья 23 эзар сома мехкал чухьнахье йоацаш йола тайп-тайпара продукци. Къахьегама вахте латтараша лаьрхІад шоаш цу дийнахьа доаккхаргдола ши эзар сом алапи цхьайтталагІча пятилетка фонда юкъедахьа.

Буров дукхаІа тохаргда

Укх шера 21-ча апреле Ерригсоюзни ленински субботник дара хетаь собрани хилар И. А. Галаева кулгалдеча Малгобекски буров деттача бригаде.

Буровдеттараша лаьрхІад дег тІара къоабалдаь Москверча къахьегамхой патриотически болам хьал а лоацаш, цхьатарра массане субботнике дакъа лаца, хьинар юхь ца деш боах бе, овсаре къахьегарца цІей белгалдаккха.

— ХІанз юкъера лаьрхІача хІара дийнахьа 30 метр буров тох хьагтаи ченаш телкарешна. Субботник долча дийнахьа 40 метр буров тоха дош деннад цар.

Вахте боацаш мукъа бола буровдеттараш хургба бригада юкъ цІендеш, [illegible] тоеш. БІаьстан кийчо еш.

Болхлочун уйлаш

ХІАРАНЕ ШИЙ ДЕКХАР КХЕТАДОЙ...

«Грозтрубопровод с т р о й» яхача треста подразделенеша юкъе хьалха латташ хьайоагІа аз къахьега СМУ-3 барт бола коллектив.

Дика да тха дІабахача шии бетта хьоктамаш. Бакъда, со ала воаллар дукхагІча даькъе производственни дисциплина хьакъехьа да, КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленумо дІадехача тайпара яц тха коллективе дисциплина, 12 сагІ медвытрезвителе хиннаи тха совхоза, дисциплина телхаль кхийола моттигаш ца йийцача а.

Фу даьд укх шера дисциплинаца дувзадена гІулакх тоадара? Эггара хьалхарча даькъе вІашагІъеллай алкоголизмаца къовсам лоаттабара совет, дисциплина толхаль моттигаш гучайахара рейдаш а ю оаха. Цунах дика пайда а боал. Дисциплина чІоагІъяра дешашта дайм теркою управлене партийни а профсоюзни а организацеша. Цхьабакъда, хІанз а мел доагІар дац дисциплина чІоагІъяра, из телдара дешай кІоаргга анализ яц юкъарча звенен кулгалхошара доагІар хьадетац. Цу духьа нийслу тха коллективе цхьацадола кхоачамбоацараш.

Массанена а цаІ я дисциплина, кулгалхо е мугІарера болхло из хилар къеста а ца деш. КерттердІар да хІаране ший бехктохкам лакхбар. новкъостагара доагІар «ЦІенхаштта хьадехар, нийссача новкъа малара цурва гІо дар. Из дерригаІ кхачашде из болаш я коллектива, партийни а профсоюзни а организаци. Эшар дукха хІама дац цу гІулакха. Из фуд аьлча, хІаране шийна тІадиллар кхоачашдар. Укх шера тха управлене цхи моттиг нийсъеннай дисциплина толхаьл. Профилактика совете дийцар оаха цу болхлой доп. Царна-м доаггІаш дола таІазар дар. цхьабакъда, духхьал цох довзаш дац гІулакх. Нака дІадовзийта деза «дисциплина» яхача деша маІан духхьал цхьан прогулахь, цхьабола нах балха ханнахьа хьа ца агарахн даьтта ца Іеага, кхьаха къахьегам вІаштІехьбаьккарга массе оагІорахьара хьажа дезаш а хилар. ДІахьенга, ер даьдац, вокхо вож даьдац аларах доалаш дац из гІулакх.

Цхьаькха хІама а да сога хьаьттача нийса доацаш. Шоай чотагІа отпуск ехаш болхлоша язъьча заявлене тІа кулг яаду моллагІча кулгалхочо, из бокъо управлене начальникага мара йоацилга шоашта хошше а. ЦІенхаштта бехк бе боагІа цу тайпарча кулгалхошта. Хетадала тарлу, аз доаладаь из масал дисциплинаца вІалла бувзам болаш дац аьнна, ниттга мотташ вар хІарц ва. Цунна къаьгга дола тешал да ер. Укх шера январь бетта корта бохабу малар менна хиларах шоллагІча дийнахьа балха аравала ца мегаш висар тха коллективера цхьа саг. ХІаьта ший чотагІа кхо дн отпуск ехаш ваьнлени а яхьаш управлене яйтар цо ший сесаг. Тха прораба шилгара цунна кулг а яздаь дІаяхийтар из.

Техкача гучадаьлар бакъдолчун сурт. Из дешій дисциплинаца айхха дувзаденна?

В. АЖИГОВ,
СМУ-3 электросварщик, управлене профилактика совета председатель.

Партийни вахар: болхо стиль

ГОЙТАРА АГИТАЦИ ЙИЦ МА ЯЛИЙТА

Наьсаре бӀаьсти вай республика кхьча районашнарчул тӀехьагӀа отташ хуле а укхаза а дӀадахача кӀирагӀа цхьаццанахьа мара гуш дацар лоа, наькъаш даьннадар, холуш дар кастлашха Ӏалам сомадаьнна, баьццара гӀа хийца, лиза теха дӀаоттаргдолга. Цу тайпара ха эттеча йоачано, шелало йитача лерех, Ӏаттех, цхьан дешаца аьлча, Ӏан дувхарах мукъадовла дезаш хул. ХӀаьта бӀаьсти меттел моллагӀча кхьча хана а безаме хетац бесаза лаьна, ширьаьнна лозунг, плакат, панно бӀарганийча, тӀаьнка пайда ца барал, хьинар ай ца дарал совгӀа, «Ай, хӀана а уллаш ма йий ер-м» яха садуаш йола уйлаш керта чу ухийташ хул цар. Из гӀулакх Наьсарен района цхьайолча коллективашка, общественни моттигашка мишта латт хьожаш хилар со.

Цхьаццанахьа цу деша е йоагӀа йоакхо ю укхаза. Иштта, Наьсар-Кертерча е ЭкъажкъоагӀй юрташкарча фермашка нийсвеннача бӀаргашта керта салоӀам бу сурт хьалхашка отт. Укхазара гойтара агитаци хоза товш кийчъяь я. хьалтеха доахк доаркай социалистически декхараш, уж мишта кхоачашду ха йиш я. Цхьан дешаца аьлча доаркашта цига хьадаьд салаӀара мел эшаш дола хьалаш, цар дог хьест, балха хьинар айду цу дерригне.

Эггара хьалха ала безам бар город Назране общественни моттигашкарча гойтара агитацех. Парте райкомо дика товши наьха еша безам хургболча тайпара дӀаяздаьн кийчдаьд шоаш лаха шера лаьрхӀа тӀаьйца декхараш. Бакъда, хӀанз я кийчданза да карарча шерара социалистически декхараш. Хьалхара квартал чаккхьлнна хилча уж маца кийчде а хьалтоха а дага ба хоьш дац. Парте райкомера Ӏоволавенна ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент» завода коанаӀарашка кхаччалца бодача наькъагӀа дӀа-хьа водаш, цу предприяте столовена ӀотӀакхоачаш саьн тӀа йолча киоскана юхе гӀолла тӀехьавоалаш гуш дар безаме сурт дац. ХӀаьта районе эггара дукхагӀа нах хула моттиг из йолга белгадаьнкхича ховргда цига хоза лоатам бе беанлга. ХӀаьта укхаза «репертуарни план» лакхе тӀаьядь, кӀалхе кухкех дьнкха латта аьшка гом мара хӀама дац.

«Электроинструмент» завода хьалхашка да производства хьалхалаттарий массехк портрет. Царех цхьабарий вахаре хинна эргалонаш теркалийча уж эргадаха а дикагӀа кийчдаь хилча безамегӀа а хургдар аьнна хет. Укхаза да предприяте кийчъю продукци 33 мехка дӀайохийтилга хьахьокха щит. Из эггара хьалха бӀаргадайнача хана цунга доккхал а деш хьонаш хулар нах. Бакъда, хӀанз из бесаза даьннад, тишденнад, хӀаьта цунга хьежжа мара яц цо еш йола влияни а. Ма дарре аьлча, завода коанаӀар тӀе дикагӀа кийчъаь хила еза. Коа ваьлча заводоуправлене аденена хьалхашкара гаьнаш ягӀа аллея а цигара сийлен моттигаш а кулг тохар, Ӏунал эшаш я.

Завода проходной гӀолла коа ваьлча балха хьабоагӀача наьха духьал дӀахьажача бӀаргкхетаргболча латтача щито хьагойт коллектив укх шера къахьегама овсарле планал совгӀа 2 процент лакхъе, процент продукци хьеш дӀадодар лаьрхӀа хиннечул 0,5 чухьнахьдаккха дош денна йолга. Из декхар доккха а бехкткхаме а долга кхетадеш ба укхаза. Из дика хоалуш да цук цехашка вахача. Цига да цар тӀаийца социалистически декхараш, къахьегама овсарле ихзал лакхьяра мел а фу тайпара а продукци арахеца еза хьахьокхаш дола плакаташ. Бакъда, белгалдаккха деза из кагий гойтара агитаци хилар. Къаьстта чӀоагӀа хоалу из дерригаш, хӀана бац аьнвараш, кхалнех къахьегаш болча сборочни цехе чуваьлча. Укхаза паргӀате я, хӀаьта лозунгаш, тӀахьехамаш доацаш эстетикаца дувзаденнаць кхьдоача гӀулакхий а укхаза лоарӀам бе боагӀар, цхьа лиза, цхьдола хӀама дацар гонахьа гуш.

Ала йиш яц уж дешаш завода партбюро теркал деш яц аьнна. Партийни бюро къонача секретара Ториев Хьусена Бахьауддина кабинете тхо нийсденнача хана из волча вагӀар г. Орджоникидзера цу гӀуланкха нийха вена художник. Уж хьежаш бар, завода цехашка доагӀдоагӀача хана тӀагӀолла деш дола йоазош эрга а доахаш, дукхача хана лхаргӀола гойтара агитаци вӀаштӀехьъяккхара кийчъяьча эскизашка. Партбюро секретарь тхона вовзачох ше аьнар, де лаьрхӀар кхоачащде карагӀдоалаш вола саг хилар теркалдича теша безам боагӀа цу хьакъехьа дукха ха ялалехьа наьха бӀаргтӀаоттаргбола, хьинар совдахара уж тӀахьехаргбола, цар сахьестаргдола дика эргалонаш хургхилараш.

Трикотажни фабрикана хьалхашка «Парте съезда решенеш — вахаре!» яха доккхийча алапашца, [illegible] ала хӀана дацар. [illegible] лагӀа съезд я белгалдаьккха даларе. Укх коллективе болх бераш кхалнах ба. ХӀаьта лаьрххӀа кхалсаг-къахьегамхо, кхалсаг-нана хоастаеш, даькъала ювцаш йола тайп-тайпара гойтара агитаци кӀезига я укхаза. № 1 йолча цехе кхоачамболлаш яр лозунгаш, хьалхалаттараш саиза белгалбаьхабар брак ераш, [illegible]. Ма кхетаьш да, хӀана аьлча цех а фабрика а плая кхоачашъярта диллача воча хьале я. Цу даькъе гӀулакх эсалагӀа латт № 2 йолча цехе. Укхаза цеха начальника кабинете чувоаллача тховнах чуухаш ледар дар. Болхлой леткъар бӀарччача Ӏай цехашка шелал латташ Ӏазап ээад оаха, яхаш.

— Тха фабрикана капитальни ремонт ца ю дукха ха я. ХӀанз цу гӀулакха тоъал ахча хьехьожадьд. Цунна ремонт ярца цхьана хьалха цех чуххиннача помещенех салоӀама зона ергья оаха.— йоах партбюро секретара Плиева Лиза Хамураевнас.

Цу гӀулакха цар хьакъоастадьр паргӀата говра хахкала моттиг дӀалоаца цӀа да. Цу чу хӀанз фабрика толашагӀболча къахьегамхой художникаша кийчдаь сурташ мара кхы хӀама дац.

НоагӀа лоар хьахийшача ахчанга хьежжа из ремонт а кхалнаха чӀоагӀа сатуеса из цӀа а, цу чу эшаш дола кхыдола хьалаш а, кхоанен уйла а еш, лерттӀа вӀаштӀехьдахара йоакхо яр.

Бакъда, из дац цу ханага хьежаш коллектива социалистически декхараш кийч а даь наха дика гургдолча моттиге хьал ца тохаш багӀа беза хкилга. Цхьа бахьан кийчдаь социалистически декхараш укхаза хьалтеха доахкар партбюро чуйолча кабинете, цига яр халкъа тӀахьожамхой балхах йола материалаш а. Уж массанева гургдолча моттиге хилалза даргдоацилга ховш да.

Завода а фабрика а цхьайолча цехашка мара бӀаргадовзар тхона пенгазеташ, балха итогаш елга а уж хӀара деяна яхар санна хьокхамий улгаш тӀа дӀаяздалга а вӀаштӀехьдаьккхадац. Цу дерригне хьагойт социалистически яхь идеологически Ӏалашо яре, цу даькъе гойтара агитаце средствашца а, хӀанзчул тӀехьагӀа де эшараш кӀезига доацилга.

Цхьаццайолча моттигашка шоай декхар кхоачашдаь аьнна лозунгаш ший ханахьа къырешца хувцац. Со цига хиннача депошна мара Ӏоякхханзар ши шу хьалха Яндарерча отделене 1982 шу чаккхдоалаш дездаь хиннача цӀейна хетаь хинна лозунг. Тхо шоллагӀча дийнахьа цӀаьхха юха вашагӀкхийтача: «Кхы хӀанзчул тӀехьагӀа-м улларгьяц хьона из цига»,— аьнна доккхалца хоам бир сога совхоз-техникума парткома секретара Б. Умарова. Цу гӀулакха нэзал ха дӀаухийташ вагӀа везар аьнна хетац парткома секретарь а цу отделене кулгалхой а.

ВӀаши уллув цхьан мугӀаргӀа латтача цу совхоз-техникума массехк корпуса хьалхашка а гонахьа а хьежача цхьаь цаӀ лозунг, плакат, транспарант довнзар тхона.

Хоза товш кийчъаь я Назрановски мельзавода коанаӀар тӀе. Кхачан программе йоакхо елга дӀадехаш дань йоазош, сурташ да. Назране чувоагӀаш гаьннара хьежача а гуш я элеватора лакхе язъаь йоккхий ши лозунг. Бакъда, коа ваьлча из ала йиш яц. Укхаза а нийслу цхьа шум ах шун хьалха хиннача событешта хетадаь тӀахьехамаш, хӀаьта парте декабрьски (1983 ш.), февральски (1984 г.) Пленумий решенешца юкъаеннараш кийчъе кхоабаьбацар.

Гойтара агитацега диллача эггара йӀаьхегӀчарех хила везар аьнна хет райисполкома гонахьара моттиг. Эггара хьалха укхаза района, клуб, библиотека, бувзама узел, дукха кхыйола организацешн учреждениш хиларца. ХӀаьта укхаза гуш дар Герзашцарча Низашта сийле кхайнаеш дола военкомата хьалхашкара цхьа лозунг мара хӀама дац.

Предприятешка а е общественни моттигашка а бӀаргкхетаназар 21 апреле хургдолча коммунистически субботникала ювзаеннача гойтара агитацех.

Района партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша хадданза теркам тӀахийта беза шоай коллективашкара гойтара агитаци хан-ханнахьа кердайоаккхаш хувцара, цун чулоацам а куц а хано дӀадеххача тайпара хилийтара, цу гӀуланкага массе хана хьожаргӀола актив вӀашагӀтохара, эша материалаши рузкъеи царна лоаттадара. Из цӀанкха а диццалийта йиш йоаца гӀулакх хилар хадданза дага кхоабаш хила беза идеологически, боахама болхлой.

С. МАНСИГОВ.

ШаьлагӀа шу да Чаркова Ленина Грозненски № 26 йолча училище деша. ТӀехдика дешарах кхетаци ший неакъостащка Ӏимерза йолаши хиларах дукханеша лоархӀаш я из. ХӀанз из я дийшар практически Ӏомадара йолча ателье болх беш. МаӀача наьзаз кхаланьлех тӀехьаальа духаду барзкъаш тегаш я Ленка. Чоалхане заказаш да цо кхоачащдеш дараш. Дикеи тӀехдикеи дешаш хиларах училища кулгалхоши цунна ееаай Сийлен грамота, хӀаьта Ленка нигьейоагӀаш йола группа училища эггара дикагӀа лоархӀачарех я. Укх шера цоь бетта дийна йола Ленка, тӀаьнка шай специальностах ше хьонкалуча балха дӀа лерхӀош а я цо.

СУРТА ТӀА: хӀаноа тега Ӏомалуш йола Л. Чаркова.

Дж. ТОХТАРОВА сурт.

ДИКАЧА НАХАХ

ДОЯРКАШ-НЕШАШ

Дика ха я Сунженски района «Победа» яхача колхоза шурий-товарни ферме доаркаш болаш Леонова Лидия Николаевнаси Яндиева Хьасана Райшатеи къахьега. Ше-ший кхелахи тайп-тайпарча наькъахи нийсбенишаб уж кхалнах цига балха. Иштта из хиннадале а цкъа шоаш тӀанийца атта доаца гӀулакх шоай низ дӀа ма кхоачча дика кхоачашде гӀерташ хьабоагӀа уж.

Советски Эскаре гӀулакхдеш Белоруссе волча хана къонача солдата Леонов Александра езеннай Лида. Эскаре гӀулакх даь ше ваьлча из а йоалаеш цигара цӀавоагӀа из Кавказе. Александр юха а тракторист волаш болх бе волалу. Шой цӀендас къахьегача колхозе балха йоагӀа Лида а. ХьалхагӀа тайп-тайпара балхаш ду, тӀаьнка Ӏаьсий кхоабаш хул, цул тӀехьагӀа колхоза правлене дехарагӀа доаркай болх хьаьц. Итт шу совгӀа ха я Лидас хьинар ца кходеши ший декхараш толаме кхоачашдеши ферме къахьега.

Леонова Лида колхозе балха енача депошка Орджоникидзевская яхача станице яха ера Яндиева Райшат а. Дукха уӀла ца еш колхозе балха йоагӀа из а. ХьалхагӀа городе яхаш мебельни фабрике болх беш хиннаяр Райшат. Хайра хало ца хулаш цӀеначен йӀайхачен цехе сиха дӀаухар къахьега дезаш хинна сахьаташ. Ферме дукха а халагӀа яр болх бе. Сецца хьеча геттара баьдъелча а чакх ца доалаш хулар фермера гӀулакхаш. Цудухьа хьалхарча депошка къаьстта хала дар доалаш дегта а царна Ӏуналде а. Дале а хьалхалаттача доаркаша санна къахьега гӀерташ шийна могар дора, цкъа ше хьийца болх безабаларах духьалъоттар из а нийслуча халонашта. ХӀаьта ха дӀаме йода вӀаштӀехьдоалар доаркай говзал карерзае а доахангара шура дукхагӀа яккха а.

Иштта бизза доаркаш а хила дӀаболалу Райшати Лидак. ХӀаьта цхьа шу дӀа а дахийтац шоай планаши тӀаийца социалистически декхараши толаме кхоачаш ца деш.

ДӀадахача шера колхоза доаркашта юкъе яьржача социалистически яхье шоллагӀа моттиг яьккхар Яндиевас. ХӀара Ӏаттагара 2432 килограмм шура яьккхай Райшата, планагӀа яккха йоагӀар 2200 килограмм йолаш. ХӀаьта хьалхара моттиг яьккхар Якубова Амината. Шо-шой дерригача доахангара доаркаша яьккхача шурийна хьажача эггара дукхагӀа — 60,6 тонн яьккхай Яндиевас. Сунженски районе цул дукхагӀа шура яьккха доаркаш яц. Иштта дика хьоккамаш а гойташ къахьег Райшата цхьайтталагӀча пятилетка дийлагӀча шера а. Дийка тӀеххоачашъяьй цо цхьоалагӀча квартала шин бетта шура яккхара план, толаме къахьег март бетта а.

Ший план дикка тӀеххоачашъяьле а дӀадахача шера Лидия Николаевнайна мегадац Яндиевайца нийсле. Укх шера цо лерхӀ цул хьалхаяла. ХӀаьта цкъарчоа дика аьттув а баьнаб. ЦхьоалагӀча квартала шин беттен ах беттен цо хӀара кхоабача Ӏаттагара яьккха шура 14 килограмм дукхагӀа я Райшата яьккхачуча нийсйича. Цул совгӀа, Лидия Николаевнас моллавоца дӀанидухьайта шура хьоалая лакха а йолаш цхьоалагӀча сортагӀа я.

Шоашта юкъе иштта социалистически яхь а лелаеш къахьегаш ба цхьан хана цу ферме балха баькка доаркаш. ХӀанз эггара йоккхагӀа балха опыт йолаш шоаш хиларга хьежжа районерча доаркашта юкъе яьржача яхье а мотбуалаш хьабоагӀа уж.

И. ЭЛЬГУКАЕВ.

Шура—шозза дукхагӀа

Тхьо шу совгӀа ха я Бисаева ТӀауса доаркаш йолаш Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозе къахьега. Цу юкъа йоккха балха опыт Ӏоаьай цо. Шер-шера толаме кхоачашъяьй планаши тӀаийца декхараши. Дега тоам бар а хулаш доаркай болх бе Ӏомабу къахьегама никъ дӀабулабаь мехкарий.

Масала, Бисаевас Ӏомаьярех цаӀ я Куштева Сойбат. Школе дийша яьнначул тӀехьа ферме балха ера из. Юхьанца геттара хала дар болх бе ца Ӏемаьча йоӀа. Цу хьакъехьа цо ше дувц:

— Эггара сона дукхагӀа новкъостал даьр ТӀаус яр. Цо со кхетаргйолча тайпара хьоалар сона ца ховр, хьахьекхар овсарле лакха йолаш болх бу наькъаш.

«Самашкинский» совхозе хьалхалаттача доаркашта юкъе я Халикова Нижа а. Уж санна шоай декхараш толаме кхоачашдеш бола доаркаш кӀезига бац цига. Царна юкъе ба Т. Мальцагова, Ш. Сухаева, А. Саламова, М. Боршигова, кхыбараш.

Иштта, цхьоалагӀча квартала шин бетта хӀара Ӏаттагара яккха йоагӀар 295 килограмм йолаш 421 килограмм шура яьккхай Халиковас. Цу юкъа Бисаева ТӀауса хӀара Ӏаттагара яьккхар а планал 136 килограмм дукхагӀа я.

Укхаза белгалданкха доагӀа лакхе цӀераш яьхача доаркаша дӀадахача шера 125—130 процент шоай планаш кхоачашъяь хилар. Цар дош деннад укх шера кхы а лакхагӀа хьокхамаш гойташ беркате къахьега.

А. ЗАЙНУТДИНОВ.

МИШТА КХОАЧАЩДУ ДЕКХАРАШ?

Маькх—даара корта

— Тха бехкагӀа маькхи булкаши кхоачамкхилал дӀа ма кхоачаш бусаргбац МагӀалбике баха нах, — аьлар дикагӀча маькх еча завода директора Булгучев Хьасана. — Цул совгӀа, уж ма хулла дикагӀа хилийта а гӀерт тхо. Бакъда, цкъаза автотранспортни предприяте ший ханнахьа машин ца яйташ бахача накага дӀакхача маькх а булкаш а тӀехьа йоалаш моттигаш нийсьора тха хьалхагӀа. Из хӀама укх тӀеххьарча хана собране а дийца, района лакхехьарча органашка гӀолла дӀадаккхийтад оаха.

Кхьь шера задани маькх еча завода коллективо тӀеххоачашъяьй. ХӀаьта, дӀадахача шера план 1282 эзар сома маькха продукци арахеца йоагӀаш 1370 эзар сом мах бола продукци арахийцар. Къахьегама овсарле планал 1,3 процент лакхйир, продукци хьаярта дӀадодар лохдир.

Кайоалаш дӀадоладир пятилетка дийлагӀа шу а завода болхлоша. Шера продукци арахеца йоагӀа план 26 декабре кхоачашъе, заданел совгӀа 21 эзар сом мах бола продукци хьае. Къахьегама овсарле планагӀа йоагӀачул 1,2 процент лакхъе, хӀаьта продукци хьаярга дӀадодар доагӀачул ши эзар сома маькха лохде, 4 эзар киловатт-сахьат электрически энерги кхос декхар тӀанйцар.

Мишта кхоачашду уж декхараш? Январь бетта 396,8 тонн маькхи булкаши е йоагӀача 519 тонн арахийцар. Иштта чакхбаьккхаб февраль бутт а.

Маькх е булкаш во хьаю яхаш дола хабараш дагӀац заводе.

Производства бехктокхамерча моттигашка къахьегаш ба коммунисташ. Производства заведующи я къахьегам дика вӀаштӀехьбаькха хоеш, хьоарах хьеш мел йола хӀама дика йовзаш йоаӀ, цу гӀулакха специалист Йоновицкая Таисия Васильевна. Из я завода партийни организаце секретарь а.

— Маькхи булкаши дика еттаи хоеи хургйолаш хӀара цӀагӀа истоме тӀа кхачийта гӀерт тхо, — йоах Таисия Васильевнас. — Маькх, хахкъо салаш ма хилара, думаш мел долчуй корта ма бий. Заводе беча кхетама балха тӀа оаха массаза а болхлошта нертагӀдоах из. Коммунисташа шоашара къахьегама хьоькхам тел кхычарна, яхье хьалха латт.

Масала, хьоарах хьадеш мел дола хӀама нийцде а болх вӀаштӀехьбаккха а дика хоеш я бригадир Чакиева Уддина Зоя. Цо ший бригадерча наха юкъе меттел, завода кхьча болхлошта юкъе а бокхха политически кхетамаь болх бу. Цув бригаде чӀоагӀа дисциплинен лерттӀа йола порядокн я. Зоя массаза а продукци дикагӀеш хозагӀе хьахургйола кердадар лохаш я. Заводе меттел, районе а дикагӀчарех цхьа коммунист лоархӀаш саг я Чахкиева Зоя. Района коммунисташа делегаталла херка Нохч-ГӀалгӀай областной XVIII партийни конференце балха юкъе дакъа лоацаш хилар из.

Ведда а кулгалдара а йоккха опыт йолча цо къахьегам вӀаштӀехьбаккхара новкъостал ду кхычарна а.

КПСС Центральни Комитета аргӀана йоацача февральски (1984 ш.) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара Константин Устинович Черненкос даьча къамаьло кхы а дикагӀа къахьега дог айдадь завода болхлой.

Таисия Васильевнас бийцар производстве хьалха латта шоай болхлой. Уж ба бод беши маькх йотташи бола Балиева Замани, Дзортова Марем, Мальсагова Тамара, слесараш Даурбеков Хьасан, Боков Бахьауддин.

Укх шера тӀайица декхараш кхоачашдергхиларах бӀубенна я завода коллектив.

Ю. ТИГАЛОВ.

Оаха яздаьчун лерагӀа

КОРТА БОЛАШ А ХЬАДДА А

Укх тӀеххьарча хана «Сердало» газета тӀа араййина критически материалаш корта болаш а хьадда а лийцай КПСС Малгобекски горкомо.

Цар тӀа дийца кхоачамбоацараш дӀадахара бюрос даьчох хоам бу парте горкома хьалхарча секретара А. И. Алмазова:

«ТӀехьадалийтад бӀаьстан кийчо елга»

Парте горкома бюрос бӀаьстан - кхашкарча балхашта кийчо еча доккхий гӀалаташ дувлийтарах «Кавказ» совхоза кертерча агронома, коммуниста М. Ярохмедовна учетни карточка тӀа а хьоаш, строги выговор яьй, хӀаьта из балхара дӀа а ваьккхав.

«Кегар ца хилийтара»

На статья йийца а йийна, парте горкома бюрос балха тӀа цӀенхашта гӀалаташ дувлийтарах, [illegible] телхаярах, приписки ярах, бехкашца гӀеыа хиларах «Сагопшинский» совхоза директор М. Белхароев балхара а партера а дӀаваьккхав.

«Декхар диццелча»

1984 шера 1 марта газета тӀа араьннача «Декхар диццелча» яхача материала тӀа цӀенхашта критика йир Малгобекски района «Кавказ» совхоза кулгалхой балха стилах методаштех.

Коллективе организаторски кхетамех болх эсала лелабарах, совхоза финансово - боахама гӀулакх воча хьале хиларах, хьайбаш доадарахи уж дукха доврахи, плановни къахьегамех дисциплина телхаца яра доаьтье шийгара а ше доалдечаргара а доагӀар лерттӀа тьа ца дехарах, 1983—1984 шерашка юрта боахама дукхагӀйолча хьокхамашка диллачи паччахьалккхен планаш кхоачаш ца ярах «Кавказ» совхоза кертера ветеринарни лор балхара дӀаваьккхав, хӀаьта коммунисташ совхоза директор Д. Путилин парткома секретарь Р. Темирбиев балхаш тӀера а партера а дӀабаьккхаб. Хьайбаш Ӏалагара дахара мел эшар дааь.

ДАЬД АЛИЙТА А ТАЛМАСТТА А

КПСС XXVI съезда решенеш толаме кхоачашъеча партийни, советски, боахамий органашта, республика беррига къахьегамхошта ма хулла доккхагӀа новкъостал де гӀерташ, бехктокхамен тайп-тайпара оагӀош тулоацаш долен декхараш кхоачашду хӀара дийнахьа газето. Промышленноста, юрта боахама коллективашка укх шера планаш кхоачашъяра лелаю социалистически яхь хьахьокхар, къахьегамхо хоаставар — уж я газета керттера темаш. Цунца цхьана газето цӀенхашта дов лоаттаду очковтирателашца, къоалаш дераща, спекулянташ лелаераща, жуккаргаща, шоашта тӀадилла декхар цӀена кхоачашдеш боацараща, хьагучадоах балха тӀа нийсдалийта гӀалаташ, кхоачамбоацараш.

Бакъда, кхоачамбоацараш хьагучадахара дацац гӀулакх. КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума ше яьча доклада тӀа КПСС ЦК Генеральни секретара К. У. Черненкос ма аллара: «Критика цига вайна сенсаци яц, керттера лерхӀар кхоачамбоацараш дӀадоалаллгах бола хоам ба».

Цудухьа партийни, советски, боахама органаш декхарийла я газета тӀа араьннача хӀара критически материала тӀа дийцачох корта болаш дола гӀулакхаш чакхдаха, хӀаьта уж хила деза бола тоабара тӀадерзадаь, лакхехьа кепатоха парте Малгобекски горкомо газета даь хоамаш, санна.

Халахете а, хӀанз а болаш ба газето яь критика тесса юташ, йист а ца хулаш Ӏе, тӀагӀоалара формальни жоп а денна редакци «тӀее» лерхӀараш а. Цхьабола кулгалхой ба цьанкха хӀама даь доацаше, материала тӀа дийца кхоачамбоацараш дӀадахара де мел дезар даьд а яхаш газетага хоам беш.

Цу тайпара хӀама чӀоагӀа дезаденнад КПСС Урус-Мартановски района хьалхарча секретара А. Д. Кагерманови НГӀАССР просвещене министра С. М. Мовтаевнеи. Иштта, «ГӀулакх шишегӀа тоадалар догдоахаш» яхача газета тӀа араьннача материала тӀа критика йир Урус - Мартановски районе «Гехинский» шурий-товарни ферма балха. Материал араьнна цхьа бутти дӀь дии даьннача тӀехьагӀа парте Урус - Мартановски района хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова кулг тӀа а долаш, жоп дера. Цу тӀа йоазар: **«1983 шера 15-ча сентябре «Сердало» газета тӀа араьнна «ГӀулакх ши-шегӀа тоадалар дог доахаш» яха материал парте райкомо тӀадилларагӀа йийцай «Гехинский» совхоза партийни комитета заседане. Цу тӀа дукха хинна кхоачамбоацараш белгалъяьнад. Сихха де мел дезар даьд хьайбаш кхабара эшаш дар кийчдара, совхозера тьалаш доагӀача бесса хилийтара, хьайбаш лелараш лерттӀа салаӀара хьалаш вӀаштӀехьдахара. Хьайбаш Ӏалагара дахара помещенеш кийчъяра балхан сихдаьд. Кхоачамбоацараш нийсдалийтарах бехке хиннараш партийни бехктокхаме эшаб».**

Техкача гучадаьлар, материала тӀа белгалдаьха кхоачамбоацараш дӀадаьхадоацилга, совхоза партийни заседане из корреспонденци йийца йоацилга. Цох лаьца «Моттийта...» («Сердало» 1983 ш. № 133) яхаш цхьакха статья кепатехар газето. Цу тӀа дувцар, хьалха язъяьча критически материалах укхаза цхьаккха хӀама даь ца хилар. «Гехинский» совхоза хьайбий боахамера гӀулакхаш кхы а воагӀча хьале хилар, парте райкомо газета формальни, тӀагӀоалара жоп денна хилар.

Хетаралора, хӀанз-м совхоза гӀулакхаш тоадара оарцагӀъяргья районо. Тешаш дар тхоашка лерттӀа жоп дайтаргхиларах а. Цхьан фактах лаьца газето кхоалагӀа (!) критически материал техачул тӀехьагӀа парте Урус - Мартановски района хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова редакцега дайта жоп укх тайпара дар: **«Газето араьннача «Моттийта» яха критически статья тӀа дийцар нийса да. Парте райкома бюрос бехке бараш партийни бехктокхаме эаб».**

Хетачох, цу дешашта комментареш яла эшац. Гуш да, аллха бехкаавалара денна жоп из долга.

«Школаша оарц дехьяхаш яр газета тӀа 1983 шера 2 августе араьнна статья. Цу тӀа дувцар, Малгобекски районе кхаь Ачалкхерча юкъерча школашка дешар дӀадоладара кийчо во еш хилар. Во лелар школай помещенеш тоаяра гӀулакх, тоъаш дацар учебникаш, школашка кӀезига бар физикех, математикех хьехаш бола хьехархой.

Из материал араьнна цаӀи ахк бутт баьнначул тӀехьагӀа, деррига а кхоачамбоацараш дӀадаьхад, аьнна жоп дайтар редакцега НГӀАССР просвещение министра С. М. Мовтаева. Цхьабакъда, газето из дош цӀаькха а хьалъэйдича гучадаьлар министро редакцега формальни жоп дайталга. ХӀана аьлча, хӀама хувцаденнадацар школашка! ВогӀча оагӀорахьа хувцаденнадеце.

Из деррига дувцаш яр газета тӀа шоллагӀа араьнна «Массаза а дувца дезаш дахьогӀ?» («Сердало» 1983 ш. № 149) яха критически корреспонденци. Цул тӀехьагӀа кхо бутт баьннаб, цхьабакъда, хӀанз а цунна жоп деннадац НГӀАССР просвещене министра С. М. Мовтаева. Хетаргахьа, «шоай бала боачача юкъелелхача» газета журналисташта вӀалла а жоп ца дала лаьрхӀад министро...

Парте Старопромысловски райкома хьалхара секретарь А. М. Астафуров а газета тӀа хинна критически материалаш теркал ца ярца белгалвоалаш ва.

1984 шера 18 февралетха газета тӀа араьлар «Бехктокхам бнибелча» яхаш корта а болаш йола корреспонденци. Цу тӀа редакце чӀоагӀа критика йир Грозненски ремонтно-механически завода партийни организаце балха.

Газета тӀа кепатеха материал лерттӀа къовстае, завода партийни организаце денал айдара хьадда гӀулакхаш чакхдаха дезача, А. М. Астафурова парте райкома цӀерагӀа дӀаяхьийта хинна из статья, райкомовски конверта чу а елла... кхаьйтар редакце.

Материал парте Старопромысловски района дӀайохьийташ редакцена дагахиннар цхьа хӀама мара дацар — завода коммунисташта новкъостал дар. Гучох цох гӀулакх хеташ вац нов. А. М. Астафуров.

ТӀеххьарча хана газето дукха кепатетт республика дикагӀйолча коллективий опытах лаьца материалаш. Уж тӀаерзаяь я дикагӀйолча опытах массанега а пайда эцийтара, тӀехьаюсача коллективашта из дӀайовзийтара. Редакце догдоах, пар из шоай балха юкъе а йоалаь гӀулакхаш тоадергхиларга. ХӀана аьлча, кердадар, дикагӀдар балха юкъедоаладар моллагӀча коллектива а гӀулакхаш тоадара лоархӀаме да. Бакъда, из чоалхане доаца баьнддар, массане а цхьатарра кхетадац.

Цхьан хана Назрановски района тӀехьабусача боахамех яр «Назрановский» совхоз. Бакъда, кулгалхой хийцачул тӀехьагӀа тоаделар гӀулакхаш, тӀадиллача гӀуданка хьалхара наьха бехктокхам айбелар. ХӀанз «Назрановский» совхоз, района боахамашта юкъе лелаеча социалистически яхье массаза хьалха латташ хьайоагӀа.

Из хьахьокхаш а цо Ӏоаьча дикача опытах лаьца дувцаш а яр газета тӀа араьнна «ГӀулакхи доши цаӀ хилча» («Сердало» 1984 ш. № 6) яха материал. Бакъда, из опыт кхыча боахамашта могаьй, аьнна жоп денадац редакцега района кулгалхошкара.

Иштта, «Красный молот» заводе бригадни формагӀа къахьегам мишта вӀаштӀехьбаьккхаб, из массе а оагӀорахьара хьахьокхаш яр «Кердача—шерра никъ» («Серало» 1984 ш. № 3) яха газето кийчъяь тематически оагӀув. Из опыт района кхыча предприятешта юкъе йоаржайра дечох хоам баьбац парте Ленински райкомо.

«Чеченингушвино» объединене чуйоагӀача совхозашта юкъе, нагтахьчо мара кхоачашъяьнзар дӀадахача шера комсаш яхарен паччахьалкхенга йохкарен планаш. Царех цаӀ я Наурски района «Советская Россия» яха совхоз. Соахка совхозо цхьа миллион сом совгӀа пайда бир. Мишта вӀаштӀехьдаьлар боахама къахьегамхой из бокха толам баккха?

Цу хаттара жоп луш яр газета тӀа араьнна «Деррига кхоачамаш — боахам тоабара» («Сердало» 1983 ш. № 132) яха тематически оагӀув. Цхьабакъда, «Советская Россия» совхоза болха опыт, ший доалахьа долча кхыча боахамашка дӀайоаржайра фу даьд редакцега хьахойташ бац «Чеченингушвино» объединене кулгалхой.

Карарча шера хьалхарча квартале газето кепатехай 26 критически материал. Царех 10-на мара жоп деннадац.

ГАЗОВИКИЙ ДОШ ЧӀОАГӀА ДА

Ер шу доладелча денз дика къахьегама толамаш доахаш хьабоагӀа «Грознефтегаз» яхача межкхдаьттагазовн управлене шоллагӀча газцеха болхлой. Шин бетта планагӀа лаьрхӀачул совгӀа 1200 тонн газови бензин даккха социалистически декхараш тӀаийцадар цар. Уж толаме кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьйча бригадаша, сменаша торо хилийтар цеха коллективага тӀаийца декхараш тӀеххоачашде. Шин бетта планагӀа лаьрхӀачул совгӀа цар даьккхар лакха дийнал йола 2600 тонн газови бензин.

— Дика лел тха гӀулакхаш март бетта а, — йоах цеха начальник В. Г. Зарутаева. —Укх бетта планагӀа оаха арахеца дезаш да 3000 тонн бензин. ХӀанзалехьа арахийцад шиъ ахи эзар тонн бензин, цох массехк бӀаь тонн планал совгӀа а йолаш. Тхоай торовашкен кхоачамашкен хьалха а хьежа оаха лаьрхӀад бетта заданел совгӀа эзар тонн бензин арахеца.

Цеха сменашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт Голев Юре кулгалдеча комсомольско - кагирхой бригада коллектив. ХӀаьта болхлошта юкъе шоай новкъосташта хьокхам е телаш къахьегаш ба компрессорий машинисташ Хамидов Эиди, Комаров Михаил, операторах Омарова Аймани, Тануева Хадишат, кхыбараш.

А. ТИЩЕНКО.

Кхачан программо кхоачашъеш

ОПЫТ-м ЛОАЛЛАХА Я

Шалински района къахьегамхоша дІадахча шера 90 эзар тонн шекара свеклаш дІаелар пачхаьалкхенна, планагІа дІаяла йоагІараш 80 эзар тонн йолаш.

ХІаьта, эггара дикаІа хьункъаяь свеклаш «Шалинский» совхоза къахьегамхоша. 750 гектар кхан хІара гектара тІара 325 центнер лыхкай цар, планал совгІа пачхаьалкхенга екнай 8 эзар тонн. Из мальхе йола культура еза а енна шер-шера дохкий толамаш доахаш къахьегаш дукха болхлой ба укхаза. Иштта, Исаева Хьавас кулгалдеш йолча звенос хІара гектара тІара 546 центнер свеклаш чуннай, план 225 центнери социалистически декхарех 300 центнера йолаш. 499 центнер лыхкай 45 гектар хулаш долча кхан хІара гектара тІара Бачалова Мелинкас кулгалдеча звенос а. Цар хьокхамаша хьагойт цу тайпара толамаш района свеклаш лелаеча кхьча болхлой а даха торонаш хилар. Амма, дикагІбарий опытех болх беш бац дуккхазайолаш. Халахете а, Шалински районерча цхьайолча совхозаша карарча пятилетка кхаь шера вІаштта кхоачашъяьц пачхаьалкхенга шекара свеклаш йохкара планаш. Церна юкъе я «Автуринский», «Серженьюртовский», «Зоря Кавказа», «Октябрьский» совхозаш. Фуд цун бахьанаш? Шекара свеклаш во хьункъаш да хьогІ цигара лаьтташ, е уж хьалкхее ца хоаш ба хьогІ цигара нах?!

Фанташа хьахьокх цигара лаьтташ во ца хилар а нах къахьега хоаш болга а. Цу гІулакха массехк массал доададергда вай. «Зоря Кавказа» яха совхоз бІарча хьайбача хІара гектара тІара 77 центнер мара лыхкац шекара свеклаш. ХІаьта, цу совхоза кхашна къахьегаш болча Кагирова ПаьтІамата, Вадаева Лайлас, Махтмирзаева Хеле кхан хІара гектара тІара 250 центнер а кхы дукхагІа а шекара свеклаш яьхай.

Цу фанташа къаьгга хьахьокх «Автуринский», «Серженьюртовский», «Зоря Кавказа», «Октябрьский» совхозашка агротехнически правилаш дІа ма дехкара из культура хьалкхейра дола балхаш чакх ца доахкига. Цу гІулакха эггара хьалха бехке ба боахамий кулгалхойи специалисташ. Гуш да, шекара свеклаш ма йоагІара хьункъаяра а пачхаьалкхенга уж йохкара планаш кхоачашъяра а цар йоакхо из ца хилар.

Ма боагІара пайда эиц минеральни удобренех а. Шекара свеклашта лаьрхІа пачхаьалкхено тела минеральни удобренеш кхы тайпа культураш тІайолча кхашна дІаухийт. Совхоза шекара свеклаш тІахиннача кхашна хІара гектара нормагІа кхачийта йоагІараш 18 центнер йолаш 7,8 центнер мара кхачийтац минеральни удобренеш «Автуринский» совхозе. «Зоря Кавказе» — 6,4, «Октябрьский» — 5,4. Цул совгІа, уж а тайсалц лаьттана кІал а йохийтаж агротехнико дІадеххача тайпара. Цхьадолча кхашкара свеклаш эсала хиннай шоай ханнахьа ниилх а еш оасар а лІазоаннанаш лерттІа Іуьал ца дарах.

Укх шера а шекара свеклаш хьалкхеяра дола балхаш лерттІа чакхдахац цу совхозашна. Иштта «Автуринский» совхозе 20 февралле хьатІаотташ уж хьалкхеергйолча кхашка 2 эзар тонн мара лыхкац органически удобренеш. хІаьта «Октябрьский» совхозе кхы а кІезигагІа — 1 эзар тонн. Уж геттара кІезига я. 90 процентага дІакхоачаш дола балхаш кулгкара ду. Механизаци юкъе а йоалаяь уж кІезиглелга нерттерча гІулакхех цаІ да.

Из культура хьалкхееча, чуэцача, пачхаьалкхен дІадуча ниийсалейта кхоачамбоанараш укх шера кхы а боиштагІа толам баккха баш кулийтаргйола мероприятеш чакийоахаш ба РАПО а боахамий а специалисташ, механизатораш, болхлой. Районе укх шера лерттІ пачхаьалкхенга 100 эзар тонн шекара свеклаш йотка. Бакъла, из декхар кхоачашдулургдац лакхе белгалдаьха кхоачамбоацараш дІа а дахка, дикагІчар опытах пайда ца эце.

А. ТЕМИРСУЛТАНОВ.

Жа Іуй йоакхо яц

Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза лаладеча йиъ бригаде балхашка хьокхаш хилар тхо колхоза зоотехника Аджимусаев Эльгайтора дакъа а лоацаш.

Эггара хьалха дувца беза ба тха жа Іуй а церна ховлъостал деш болча сакманщиий а уйлаех ладьна. Берригача болхлоша цхьа уйла йолаш къахьег. Шоашта могар ду цар жа дахкаш йола кампания толаме чакхъяьккхара, Іодаь Іоахарий ца дойташ хьалихедара. Иштта гІуланнаш дІадахьа гІертаж низ ца кхобеш болхлоша къахьеге а церна жа хетта дика дІадолхац гІуланхаш. Фуд цига дукхьале ер?

Іоахарий лерттІа лаладара жиланза даргдоацаш да тухи мели. ВоикхатІболча жа Іуш Шаршев Махьмада, Алимбиев Азматхана, Насыров Абидула, Алимбиев Исрапила кулгалдеш йолча бригадашка уж шаьнкхе а доацаш дар. Цул совгІа, боахама кулгалхоша сакманщикашта спецбаранъяш деннадац, бригадашка санитарни аптечкаш яц, магахьа мара дакъац керда газеташи журналаши.

— Кхо ди хьалха деналар тхона газеташ, — яхаш дувц сакманщика Шаршев Ахмурвас. — Цкъарчоа гІаддаха хьайзар тхо мехкара нерда хІемаш ха йиш йолаш хилара. Бакъда, газеташ хьадоарнадича тха уйлаш хузцелар. Хьадена ялхе а газет цхьан числогІа дола «Грозненский рабочий» дар. Тха бригаде вит сакманщика. Уж натий нах ба. Цар безам ба шоай мугІарера болча комсомольцашта хоар ха. Тхо долча кхаьц кульсбалахой.

Жа Іуьшен сакманщикашен дІахо иъамаьл дича гучадаьлар болхлоешта кхача хулийтилга а цига вІаштІехьдаьккха доацалга. Коартоаш, хохаш, кхы эпараш дац.

ЧІоагІа мух хьекхаш хаоттам латтача хана электрически свет хилац копарашна. «Летучая мышь» яха лампаш хила йоагІа жа Іуй бригадашка. Уж а яц хІара бригаде шиппа мара.

Тхо хьекар даккьача мерчашта хий еиша меладу. ХьатІакхухьаш дола гІожен мошен доакъар лорадой а цар учет лелайоа. Уж гІулакхаш а лерттІа вІаштІехьдаьккадац бригадашка. Жерча меладер геттара шийла хий да. Цхьаккха хІама дацьадац цига хий дІайьхагІа хилийтара. ХІаьта, из де йиш йолаш бар жа Іуй. Цу гІуланха царна мел эша ча, кхы хІамаш йолаш а я цига.

ХІана йоахьаьнаш хий чудола хІамаш, аьнна оаха шийга хаттар дича, юхала хІама а доацаш висар зоотехник Аджимусаев.

Доакъар па дойтара, цун кхомбара а деш хІама дац цига. ГІоша доакъар улар дІа-кха кхийсa. Ма йоагІара лелаяц хьатІакхухьачен дІателачен доакъара учет а. Цу хаттарашта а хьаела хІама доацаш висар колхоза специалист.

ХьатІакхьачай эггара дукхагІа на дахкаш йола ха. Цхьа Іаьхар тІера а ца боалийташ уж хьалихедара цІенхаштта сарцагІбоала беза колхоза кулгалхойи специалисташи, фермашкара коллективаш, жа Іуй бригадаш.

Н. ЛЕКАСОВА,
республикански госплемобъединене партгера зоотехник.

М. ТКАЧЕНКО,
«Строитель коммунизма» яхача газета отдела заведующи.

Ноь. С. С. БАТАЕВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Партийни, советски, профсоюзни организацешка дукххача шерашка беркате болх барахи ваьча дийнахьа денз шовзткъе итт шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Батаев Саид Саидовича—межадельтан химически промышленноста болхлой профсоюза Нохч-ГІалгІай обкома председателa.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 1984 шу. 22 март.

ХРОНИКА

1984 шера 21 мартерча Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума УказагІа МагІалбина районе «Луч» яхача совхозо пайда эцача лаьттай доазовел чухьа хургйолаш регистраци яьй. Векарий яхача юрта, Векарийски юртсовет а йиллай.

* * *

Советски район йоккха хиларах Борзоевски юртсоветах дІа а къоастаь Вашиндароевски юртсовет йиллай Вашиндарой яхача юрта центр-а хургйолаш.

ГІ.-М. Доурбекова — 80 шу

Художника сийрда никъ

Тахан доттаьзн итт шу дуз советски Нохч-ГІалгІайчен хьалхарча профессиональни художникех цаІ хинна Доурбеков Албеста ГІаз-Мажьмад ваьча дийнахьа дена.

Назрановски района Барсуки хаьча юрта ваь кІаьни йис шу даьлча кхам бергІа деша во-де Назранорча доахаьней школа. Цун тІахьагІа деша даьхийтьеана из дена вода Владикавказерча Константиновски училище, революци йоалелаьха из чакх а йоакха цо.

Убийцай чакх-а хьона цІавача сагота хатарех цхьацца суртеш дехка волалу из. Къаьстта а цун эстетически сакхетам дІегІабоалабеча йоккха моттиг дІалоацаш хиннай цун нана Заккам — из йовзаш хиннай къоман орнамента геззанч саьнна, цо хьаош хиннай пачхеккаш, чокхаш, тІоарска маьчеш, топпарах тайІ - тайпара лоиварташ.

ГІаз-Мажьмада дехке суртеш бІаргагу цун хертакхоча, Михайлова Лигаста Горски республика просвещение наркома Мальсагов Курахе Зоарбина. Цо мога а вий Горски республика ЦИК-а Доурбеков деша ваьхийт Ленинградерча академи художественно - технически институте скульптурни факультете. Цигара живописна факультета перевод а йий, 1930 шера из дийна чакхйоаккх цо.

1931 шерагара 1936 шу чаккхадаьлар Доурбеков болх беш хул Владикавказерча гІалгІай музея. Цуьца цхьана ГІаз-Мажьмада Москве чакхйоах краеведени болама инструкторий-организаторий курсаш, хьанаре дакъа лоац музея чакхйоазача этнографически а физико-географически а экспедицешка, вовзача вонча Іилманхочуьца кавказоведанца Л. П. Семеновца цхьана.

Доурбекова шийн кхоллама ийхе бузабеш хиннаб къаьмал тематикаца, къаьстта а историческичуьнца. Живописни суртсибеташка къахьокха гІийртав из самадержавене дуьхьала леминакхер лоаттабаьча къовсама къамай - кертамуттьален мотив, гІалгІай юрташкарча вахара а бьта а хьисапаш. «Балхий», «Нускал доаладу», «Йоамашка мангала ха» яхача суртеша, къоанаьрча маьша кІуьсий-истингий орнаменто, гІалгІай а нохчий а дегІа тІа буехабена гІирса суртеша хьагойт ГІаз-Мажьмад хоалкьа традицеш.

Цхьадаьча цун балхаша, царех да «Дукха истий белчун дешаю», «ЭгІазьачов дурба дар», «Кханех - мурдаш вкара», къовсам лоаттабу дийна зерна гІуланхаша, этнистически мотивех дизза да уж.

ЧІоагІа сакъердаме, тержам тІеовеш да художника революца а граждански тІема а тематикана хетадаь балхаш. Церна юкъе къаьстта а белгала да «Ламаккой В. И. Ленин волчаь» сурт, С. Орджоникидзена, А. Шерипова, ГІ. Ахриева, хьынарна хетадаьча балхий серии, «Батырий (Бутырий) дІавалар», «КІайча эскара кхуэвара дуьхьал гІалгІай полко ва восстание хзараш.

«Батырий (Бутырий) дІавалар» яхача картина къаьгга хьагойт Доурбекова живопись кхьича художникийчох тара йоацаш, шийн хьисапаш долаш хилар. Цудуьхь из картина хадарех 1935 шера Пятигорсе хьайийллача къулбеседа кавказски краевой художественни выставке цун лекхара мах а беш, Доурбековна лу премиа. Художник дагъа лоацаш хул 1934 шера ВЛКСМ ЦК инициатиагІа Пачхаьалкхен Исторически музея залешка хьайийллача геред Москвен къоначе художникий выставка.

ДІахо Доурбеков бола бу фотодокументаш тІара а шийн дагалоацамах а исторически турпалий портреташ ядеш, советски Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхой — шийн заманхой портреташ ядеш.

Доурбекова Албеста ГІаз-Мажьмада 80 шу дизара артала а укх денош Нохч-ГІалгІай республикански краеведчески музее хьийийлла выставка. Из кийчъеш дагъа лаьцад иттта академике П. З. Захарова цІерагІча изобразительни искусстваи музея белхлоша а. Выставка юкъе да 50 гергга тайп-тайпарча темах дола акварельни суртеш, тІема хена даьнача суртий эскизаш, Л. Толстой, Б. Зязикова произведенешта яь иллюстрацеш. Уж иллюстрацеш тІа а йолаш 1935 шера арадаьннача книжкаша тешаву дукха оагІонаш йолаш а йоккха а талант художника хинна хиларах.

Музее бакхараш бІаргагургда художника духхьалла дола документаш, суртеш, цо лелаяь тІамаш. Цхьадола балхаш - суртеш гайташ де эггара хьалха, уж художника шийн Альбома ерригара да.

З. ТОРШХОЕВА,
республикански краеведчески музея Іилманан болхло.

ГДР. Массе а республикерча мехкий 9 эзар промышленни предприяте, архьарча торгови объединенешна фирмашна дакъа лоац Лейпциге эттача бІаьстан юкъарча Дуьнен халкъашта юкъерча ярмарка. КарагІдийнача лоацадоалехатерчи Іилма - технически хІамаша шиттал дукха адам хьалар чахдахкар «Дунен халкъашта юкъарча партІатача торговли технически прогресси дукха» кхаш цай массаара дашо а болаш.

Ярмарки эггара йоккхагІчарех цаІ болча советски санкхийн дуц ханкъа боахан дегІайоалийтача Советски Мехкан хьерагІдийнарга деккийтача хІамех. КПСС XXVI съезда решенеш лерргІа чакхйоахаш хиларах.

СУРТА ТІА: советски экспонатийца хьанаш ба чубалоараш.

АДН—ТАСС телесурт.

САЛЬВАДОРСКИ ТРАГЕДИ

Морасан яхача департаментерча Ла-Гасамайя олача сальвадорски юрта трагеди сона цІаккха а диццургдац. Дукха хьалхахи бераши юкъе а долаш хинна итташ бола боабаь а чоннаш яь а бола нах, йоагаяь улицаш — из дар чоннаш хиннача а цамогаш болча а ахархошта гІо де даьхнача ткона, лорийн медицински йнкарийн группана бІаргадийнар. Фарабунда Марте цІерагІча Сальвадора Къам мукъадаккхара фронта тІемахошца къовсам лоаттабу шоаш яхаш бехьан а доахаш тиьаь сахьато чухь планомерно бомбаш чуийттар армейски авиаце юрта, дийна мел дола хІама лоте а деш.

Оаха де йиш мел яр а, хетаргахьа, де йиш йоацар а дора нах ца бойтара. ХІаьта, тхога фу дулургдар, кхыметтел берашта операцеш нарноза йоацаш е ешаш хилча?..»

Оаха хьамаьл деш вола Леонардо Гонсалес — «Сальвадорски конфликтера дукен халкъашта юкъера граждански бокъо» яхача дукен халкъашта юкъерча конференце балха юкъе дакъа лаца Париже вена сальвадорски лор. ДІатІатехача тиъаь пхийтта шу даьна хургда арадоалаш да из. Бахача хала медицински гІо де духхазза кхаб из Сальвадора патриотически низаний тІемахоша мукъаьалхача районашка.

— 50 сег гергга лораш ба мукъаьалхача районашка балхаш деш, — дІахо дуц Леонардо. — 400 эзар гергга сег а кхаш долча Сальвадора территоре кхиакагІча дакъа тІахьокам лоаттабу тахан Фарабунда Марте цІерагІча Сальвадора Къам мукъадаккхара фронтеи (ФНО) Революционно - демократически фронтеи (РДФ) тІемахоша. Мехка йиітта департаментах итт я тахан патриотически низий отрядаш йолаш. Лоамех тІех а йоалаш, гІаш, къайлагІа тхоай баламаш тІа а екнаш кхухь оаха цига эггара чІоагІагІа эшаш йола медикаменташ. ХІаьта уж, шеко а йоацаш, Іалаьмате кІезига яле а, цар гІо ду бІаьш бола нах бероабе. Цуд совгІа, оаха Іомабу ахархой хьалхара гІо де: мальхий детта, йоккха йоаца чоннаш ехка. Лораша чоалхане операцеш ю, доарахошта гІо ду, дагадохарагІа аьача, сальвадорски эскаре салташта а. РДФ а ФНО а патриоташа цхьаккха ала хІама доацаш кхоачашъю тІемаш деча хана унахоштеи доарахоштеи гІулакх дара правилех йола женевски соглашеней.

Из цхьаккха дича а ала йиш йолаш дац правительственни бІух. «ТІа мел дола хІама доагадаь лаьтта» яха политика чакхйоахаш, цар вув моллагІа шоай каравена ФНО тІемахо. Правительства дукхьала дарий ду цунна.

— Унахоштеи доарахоштеи гІо деш бола медикаш, — дІахо дуц Леонардо Гонсалеса. — шийн оагІорахьара вІалла а хьал ца лацарал совгІа церна духьала сацдаьна репрессеш лелаю правительства. Цунна тешал ду укх факташа а: веэтхьа гаргга лори медицински сестри а набахте бехкараштта, боабьараштта е де доацаш байнараштта юкъе...

Геттара хало а хаташ дуц Леонардо Сальвадора тахан лелаеча гІулакхех. Кхерамален служба чухьеш нах, облаваш ю. Патриотически низий тІемахошта «гІо» ду аьна духхьал дегабуам бича а луш нах. Царех дукхабераш лер йоацаш бов. Цхьаза цар деньай корадарагІа гаьнарча карьерашка, лоамал кьахьаяна е цхьанахьа тиша хІаманаш дІакхуьсача моттиганка...

1976 шера граждански тІом болабелча денз 40 эзар совгІа сег веннав Сальвадоре. Репрессеш ю священникашта, медикашта, преподавателашта, мугІарча ахархошта дукхьала. Алхха дедача шера январь бетта денз кхоагІа кхачалац йолча хана, цига баха нах повстанцашта гІо деш хиларе дегабуам баьча юртахкен поселкашкен. 36 карательни операци яй хуьга везаро. ХІара царех операци еш юкъера лаьрхІача ешна маьрша сег 50 ве. дукхагІча дакъе бераш, кхаламх, боккхий нах а болаш.

— Медицински гІулакх, — боах Леонардо Гонсалеса, — дилла а диннад Сальвадоре кхоачам боацаш. Правительствени бІуи карательни операцеш йолаеча декъ ситуаци кхы а чІоагІагІа телхай. Дукхача районашка, геттара кІезига я продукташ, медикаменташ, белгалдаьнна да берш дукха доаш хилар. Ераш я алхха ши цифра: Сальвадоре бахача нахах 40 процент 15 шу даланза дола бераш да. Сальвадорски берех 75 процент да гаьгаштен шергаштен лазараш долаш. ХІаьта, духхьал бераш да сальвадорски арме леладу укхара гІулакхаш эггара чІоагІагІа тІалаттараш.

Американски тІема гІулакхашта боа советникаш, «хьаьй США» аьнна тамагІа тІа а латташ йола тІема техника — деррига а сальвадорски режима мукъагІа да гІетта халкъа тоІадара. 1984 шера камаьрш а енна 400 миллион доллар хийцад США Сальвадора экономически гІон хьисапе. ХІаьта, хьакал шо из ахча мича ух? Из чуух правительственни тІема гІулакхаш тІа бераш сейфашка.

Латински Америкера «Рейгана демократи» боах Леонардо Гонсалеса, из набахтений, шоа кхаш дара нах боабаре йола демократи я. Вашингтоно де лерхІар да, тхога Сальвадоре сага бокъоний сай дергхилара гаранти дургйола нийсон общество хьа ца лйтар, фуннагІа дув а, кхыметтел Гренаде санна тха мехка духхьала шийн гераерча низашта чуена а, Фарабунда Марте цІерагІа йола Къам мукъадаккхара фронт хІалакхьр, тха халкъага парглато ца кхачийтар. США дийнта кІалхара дола цун йиш ца хилийтар.

Цхьабакъда, Вашингтоно лераІарех хІама хургдац. Къам мукъа даккхара болам шерлуш, из болаш латт. Сальвадорера гІулакхий кхьал кота тІа дихира эггара хьадха де дезараш лерхІ Гонсалеса правительственни бІуво берригa тІом сацитари патриотически низашца цхьатара бокъоний а болаш йола диалог йоларе.

Николай ВИХЛЯЕВ,
АПН корр.

Капитало доал деча мете

БУНТОВЩИКЕЛ ДИКАГІА ЗУЛАМХОЙ БА

«Уголовни зуламашта дукхьалара къовсам на ца йолаш бусаш латт вай» аьнна оарц доахаш даь кертайоазув а долаш йола статья кепатеха араьлькхай «Юнайтед Стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» яхача американски журнало. Хоахета дахац журнало олаь: 1980 шера [illegible] официальни программаш йолаше а. ВІашагІкхийттача Штаташкара зуламаш дикза (!) дукхагІа хиннад. ХІаьта, дукха а дукхагІа хиннад къаьстта кхераме зуламаш — нах боабар, герз тІа а уттадеш къоал дар. детІа хала чоннаш яр. Нагахьа санна 1980 шера зуламхой марагІа США 9 эзар сег веннавале, укх тІехьарча шерашка зуламхоша боабу нах 22—23 эзарел кІезига хилац. Американски кепайоазоно укх тайпара даннеш а йоалаю: США-ра зуламаш дебар цхьайттазе тІех да (процентаща лаьрхІача) баха нах бебарал...

Даггара зийча криминологий, психологий, социологий уйла дІаккхачац уголовни зуламаш укзаре чІоагІа дебара бахьанашта. Хьаувттаю Іалаьмате дукха «Іилман концепцеш», дукха тохнамаш ду зуламаш дебара проблемашта. Цхьабакъда, цхьацадолча уж хьалхьеча бахьанашта доагІаш мара дац уж деррига: бахача нахах тоъал докхача даьхьа материальни торо телхар, хьабе болх боацаш дукха адам хилар, наркомане венддени тІехь-тІехьа шерагІа дарнар, кхьвал гойтан. валхарера Іалаьмате дукха проблемаш пистолета новнъостаица къестаюлургъя яхаш дентара ди массаза доал заранашка миллионаш болча американцашта урокаш телаш долча фильмана норта хьуазабар. Цу цхьан ханна тохкамхоша шоаш тержал ца деш санна дут США. Дерригача капиталистически дунен тІа а санна, зуламаш долаши дебаш хилара кардинальни юххьанцара бахьан частни доалахьен принципа тІа хьалтъяь общество бе-беча форме — тІема, экономически, политически, административни, духовни — классови, къаман, дунен халкъашта юкъера низ тІалоаттабеш йола система я.

Зуламий бахьанаш тохкаш бола малхбузехьара дукха специалисташ кадаш ба, белгала аьнча, зуламашца къовсам лоаттабара охранно-карательни аппарата низ дІакхачац яхаш. Цхьабакъда, укхаза а керттердар — цу аппарато лорадераш ерригача общества хьаштаж а доацац, кІезигагІбарий этонстически хьашташ долга — теркал ца дечох Іа уж. Къаьстта шьера хьагучадаьннад из укх тІехьарча шерашка, керттерча капиталистически мехкий судейски системен полиции кхетаме [illegible] гІуьттача миллионаш болча наха духьала къовсам лоаттабе оарцагІъьяча хана.

Цул совгІа, капиталистически мехкий административно-карательни аппарат чІоагІа цецъяьнна я ше гІулакх деш долча гІозарий лазарах — цар шоаш дукхаяхи цар коррупцеи. Массахи шу хьалха США кепайоазоно [illegible] гара йит миллиарда ах миллиард [illegible] вешта аьлча махкарча беррийгача полицейскашта США правительства алапена хьекадечул дукхагІа, кхаш ийду американски полиции яхаш. Цу факто дуьтІавоакхи, масала, укх тайпарча гІулакха: дукха моттигаш нийсду бандиташа ийцача полице хьакимаша гІулакх сов чІоагІа тІехдаьнкха лелалара моллагІболча мафе тІувсашта кхераме хулаш бола шоай моллеташ боабий дІабоахаш.

Кхаш нийдара полицена юкъе лаьнай американски судейски система. Укх тІехьарча шерашка США судашка гІоана дІаьрвкай кхаш нийлара нерла форма. Из санах латт аьлча, судахошен прокурорашен суне волчуга торо хулийт цунна тІадехнача дукхачча бехнашта оевочІ хІамнилгах кІалхарвала. цо «мукІарал» даьча цхьан фактах мара суд ца а еш. «Судопроизводства» цу тайпа цІи тиллай «мукІаралах ю базар» аьнна.

«Шоаш бохкара коэффициентага» диллача полицели судейски чиновникали тІехьайнсац лийца нах чубоахкабеча моттигашкара администраце а. Массе метте гІолла дІакхеста гІулакх да уголовни зуламаш дьаьча финансовни промышленним дунен дентелаша, бонкхийта пачхаьалкхен хьакимаша суд тоекхача моттиганка царна гІойленагІа дола хьалаш нийсдарах рузкъа Іоаделга. Цу хьакъехьа хоам бьаб малхбузенгермански журналиста Ганс Вайера Штадельхайм яхача мюнхенски набахтен «Бломе-3» нийсденна цхьа гІулакх дувцаш ше дикен бирсен язъяьча фельетона тІа. «Со белке ваьвар, — яхаш яаду цо, — 2 миллион 200 эзара марка налог дІатакха ца тигарах (Іалаьмате боккха беш ба — пачхаьалкхен мазна Іехаар. — Т. Е.). Са мугІарерча коллегай - лийцарий ерргга багаж тІІирга юкъебоалла тІоргилг мара боацача метте, са багаж са тайпан цІера герб а са цІереи даь цІереи хьалхара ши олап а тІалаттача бархІ чемоданах латташ яр... «Бломе-3» ха йоанкхаш водчун йиш я (надзирателашта кхаьаш а телаш. — Т. Е.). Шийна дезача дуача хІаманна города ресторанашка заказ де. «Бломе-3» эггара новкъагІдар кхаьнах ца хилар да. Халахете а, хьаштдолаш бола кхалнах камере чубига гучакьара(!) нийн бац цига...».

Из фельетон, журналисто салоІача хана хьадагадохкарах саготала яхаь хІама яце а, цхьадолча даьхъе цун литературни оагІув хоаъар духьа ІотІалийтта хІамаш доахк дунах. Цхьаьха я цу ФРГ-е хІара даьна бакъ а долаш хулаш долча хІамай боьоница йола факт. Гере а долаш лелача банда тхьамада Харди Герне дохкий зуламаш лелалярах город Штутгартерча набахта веллав, цхьабакъла, бийса яхха мара, тІаьхха а нагтахьа мара цу чу водаш хиннавац из: гІулакх минтад аьлча, Герне, штутгарски полице комиссар Вайперт «ийцав», хІаьта цхьана цу тІа еддо лорабеш комиссара нарара цив болхло кхы а волаш. къайлагІарча городской притонашкен кхьча «санъердамеча» заведенешкен ахарча доцар дІатийнхад.

Полице, цу даьъе цун боккхийча хьакимаша, шоаш бийсна Іалаьмате дукха факташ гучахьай укх тІехьарча шерашка Англе, Франце, Итале, Японе, кхыча капиталистически мехкашка. Шоаш бохкар, кхаш ийдар — капиталистически дунен низ тІалоаттабеча аппаратах доахкаш дола массазара хІамаш. Цу аппарата классови хьисап — тІехь-тІехьа дукхагІа добача зуламашца къовсам лоаттабе цун «низ ца кхачара» нерттерча бахьанех цаІ. ХІана аьлча, из аппарат малхбузенгермански криминалиста Э. Хельмера «Обществаяй бунтовщикел дукхха а гІойленагІа хет интегрированни саг, кхыметтел уголовни зуламаш деш а хилийта шийн хьаштдале» аьнна цхьа геттара нийса белгалъьяккхача принципагІа шийн гІулакхаш леладеш я.

Тен ЕМЕЛЬЯНОВ.
(АПН).

НИКАРАГУА. 50 шу хьалха американски империалистий наемникаша тайпарча бехкагІа дийна хьанаш — кертархьален бахана турпал Аугусто Сесар Сандино дагавоаре хетаяь турпистенаш болча хана, бІаьш зарап болча [illegible] бІухоша дакъа лоацар Манагуа Революци майдан тІа хилача йоккхача митинге. Цар хьахайкадир Никарагуа шергІетен кхачарех тайпа хІама доацаш кхийтар духьа Сандинис дІабоалабаьттей империализмах [illegible] революционни шоаллагІа — хьаьа кулгьзамкхара Сандинистски фронто дІахо бахьанех кхоасаза идеалашта доаш теллама хилар.

СУРТА ТІА: митинг болча хана.

Пренса Латина—ТАСС телесурт.

СПОРТИВНИ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙЧЕ

Къулбаседа Кавказски тӀема округе гӀулакх деш дукха ба вай мехкахой спортсменаш. Укх деношка учебно-тренировочни сбораш чакх а яьхна 23—25-ча марта город Новосибирске йолчу СССР Герзашцарча Низий ший лоӀамагӀа кӀалтохаргах латара хьалхе яннкара яхьашка дакъа лоацаш я округа команда. Белгалдаккха дезаш да 10 сагах латтача цу команда членашта юкъера 7 саг вай республика викалаш хилар. Сборни кулгало вар СССР спорта мастер майор Квасюк Слава Леонтьевич, хӀаьта керттера тренер ва цӀихеза вола спортсмен Бисултанов Асланбек.

Тоша безам боагӀа вай мехкахоша СибарегӀен городе а доккхий толамаш доахаргхиларах.

СУРТА ТӀА: яхьашка яхача команда членашта юкъе латт сборне начальник тӀемахо С. Квасюк.

Р. АУШЕВА сурт.

ЭША ХЬАЛАШ ДАЛАРЕ...

Берий спортивни школана чу а йоагӀаш, МагӀалбике болх беш я ший лоӀамагӀа кӀалтохаргах латара секци. Из яӀаш Ӏоллара, цунна кагирхой юкъеозара, секце болх лерттӀа вӀаштӀехьабаькха дӀаоттабара ший, низ, говзал дӀалуш хьаьоагӀаш ва вокххагӀвола тренер Батыров Султан. ВаржлагӀа шу да из цу секцена кулгалхо хилар.

Гуш да цуни цун новкъостий къахьегамах дьаьна беркат. АхӀаь совгӀа дьоалагӀа разряд йола борецаш кийчбаьб, пхийтта спорта мастерадла кандидат кийчбаьб секце ше болх бечча шерашка.

Вай мехка тайп-тайпарча городашка хиннача турнирашка хьалхара моттигаш яьха ба Гелисханов ӀиӀса, Евлоев Хьамбийнар, Чилиев Мухьмад, Богатырев Хьамзат, кхыбараш.

Соахка Россерча «Урожай» яхача ДСО 15—17 шу даьннача кагирхошта юкъе хиннача яхьашка котбаьлар МагӀалбикера Точиев Ахьмади Гетагажев Мухьмади. ХӀаьта, Нурадилов Ханпаший цӀерагӀа йола призаш яхара Грозне кхувш боагӀараштa юкъе хиннача еррнгсоюзни турнире хьалхара моттигаш а призаш а яьхар Гетагажев Мухьмаден Даурбеков Вахьаудинен. Цул совгӀа, кхувш боагӀарий спортивни школашта юкъе ЦСКА общества тӀоала укх шера лиэаре Фрунзе хиннача яхьашка шоллагӀа моттиг а яьккха СССР сборни командана юкъевалаб Гетагажев Мухьмад.

Городера а юрташкара а, 150 совгӀа ялхлагӀча классера доша иттлагӀча классашка кхачалца бола долархой ба укхаза кӀалтохаргах лата Ӏомалуш.

— Совие балха лоархӀаме да разрядаш йола спортсменаш кийчбелга а. ХӀаьта цул а боккхагӀа лоархӀаме, да бӀаьш болча кагирхошта физически кхетам балар, унахцӀена, жайл, низ болаш хургболаш уж хьалхкхебар, эскаре гӀулакх де лерттӀа уж кийчбар, — дуьц Батыров Султана. — Из керттера декхар кхоачашлеча дакъа лаьцаш хӀана лоацаш хьабоагӀа тренераш Кокархашев Ӏалиханн Евлоев Машарипи. Сона нийсса дакъа кхоач царга тха секцена карагӀа мел даьннача диначох. Кхы а дикагӀа дӀагӀоргбар тха болх, цхьацца долча хӀамаша новкъарле ца йоре. Лов дешача, догӀа дийлахча хийлда лахар чуукаш дӀа берешa тӀаокха хӀамаш Ӏойоаха цӀа. Ӏай лерттӀа йӀоахлуш яц кӀалкхетаргах лата Ӏомалуш йола нел а. Ӏай шийлен аьхки сов йӀайхен хул из.

Вентаззаш ца хилар а новкъарле еш да тха байна. «Октябрь» яхача культура ЦӀагӀа я тха секци. ХӀара шера из тоаду, культура отдело. Тхо дола моттигаш тоа па еш юс, гороно арендах дӀайица я яхаш. ХӀаьта, городо а сагота хилац унназа ремонт е, школаш тоаль яьхача.

Эггара тӀоагӀагӀа секце балха новкъарле еш да тренировка чакхъяьннача тӀехьагӀа лувча душ ца хилар. Спортсмений шефаш хила йиш яр мехклаьттахой. бурувдеттараш газ чакхйоалараш. Цара лайна дукха хала гӀулакх дацар душ вӀаштӀехьйоахкилта.

Алпатоверча профтехучилища МагӀалбикерча филиале хьайийлай кьонача боксерий секци. Цхьа ах шу да из болх бу. 85 дешархо ва цига боксах вайа Ӏомалуш. ДукхагӀбараш городерчей юрташкарчей школашкара хьаухаш ба уж. ХӀанта укхаза Ӏомабала лоаш бараш кхы а дукхагӀа бе.

Из керда секци дукхагӀча даькъе общественни хьисапе болх беш яле а. дукхха карагӀдьнинал цунна ше болх беча ах шера. Укхаза общественни тренер ва Гетагажев Хьажбийнар. Дика чакхъяьлар дукха ха йоацаш культура ЦӀагӀа кьоначa боксерий гойтара яхьаш. Шо-шоай дозалах хьалхара моттигаш яьхар Мержоев Ахьмада, Боков Адама, Измайлов Мухьмада, Яндиев Абукара, кхыбараша.

Хаттар отт: мел лела беза боксерий иштта теркам ца беш, цхьаккха кхоачам боацаш, общественни хьисапе мара тренераш боацаш, лерттӀа Ӏояйбала моттиг йоацаш? МагӀалбике бахачех болх бечех наха дукхагӀбараш мехкдаьттахой хилар теркаш а деш, из дош къестанча бакъахьа дар «Труд» яхача республика ДСО кулгалхоша. МагӀалбике дукха йоккхийи новкъостал де низ болаш предприятеш я «Грознефть» объединена чуйоагӀаш. Берий спортивни школе гӀоала тренерий штаташ къоастадра ноадкъоал де йиш яр просвещене министерствос а.

Кхьа ханара бераш вӀашагӀтеха болх бе йоаянний МагӀалбике штанга секци а. Из а общественни хьисапе болх беш я. Цунна эшача тренерий штаташ къоастае йиш яр республикерча «Урожай» яхача ДСО кулгалхошa.

Боккъонца бола спортсменаш хьалкхебе безам бале лакхе дийша кхоачамбоацараш дӀа ца лакхача цу балха эӀа аьттув боале тахан я МагӀалбика районе.

А. ХАРСИЕВ.

Лоацца...

«ВАЙНАХ» ТОЛАШ ХИЛАР

Кхаь бетта хилар футболах республика хьалхе янкхара яхьаш, цунна юкъе дакъа лоацаш хилар предприятешкара, боахамашкара, дешара заведенешкара йийтта команда. Укх деношка хилар цун тӀехьара ловзар, цига къовсаелар СДЮСШОР-ен Аргунера «Вайнах» яхен командаш. Царех цаӀ хьалхара моттиг яккха езаш яр.

Ловзар дӀадолалушше а дикагӀа ловзарца белгала хилар аргунцаш, каст-кастагӀа наӀарашта кхерам тувса атакаш чакхйоахар цар. Цудуьха хӀара тайме цхьацца бургаш чутох цун футболисташа СДЮСШОР-а команда наӀарашка. Иштта счет 2:0 йолаш кот а йоалаш, республика командашта юкъе толаш хул из.

ШоллагӀа моттиг СДЮСШОР-а команда яьккхай, кхоалагӀа — «Монтажника».

ТОП НИЙСА КХОССАР

Сагьердаме а хӀара ловзаьшхо толамга кхача тӀерташ а чакхъяьлар «Урожай» ДСО республикански Совета физкультурни коллективашта юкъе, яьржа топ кхоссарах йола яхьаш.

Топ нийсагӀа кхоссаш хиларца белгалбаьлар Ленински района спортсменаш. Шоаца къовсабеннaчарел дикагӀа йир цар еррига упражненеш, цуна дувзаденна командни хьалхара моттиг а яьккхар. ШоллагӀа моттиг Назранерча совхоз-техникума команда яьккхар, кхоалагӀа моттиг яьккхар аргунцаша.

А. ЛЕВИН.

БӀАЬСТАН КРОСС

Укх шера бӀаьстан хьалхара кросс чакхъяьккхар республика юрташкарча спортсменаша Грознен микрорайонаш ядача юкхе. Цун юкъе дакъа лоацаш хилар Нохч-ГӀалгӀайчен ерригаш хӀана ит аьнна йолча районашкара 140 совгӀа саг. Тайп-тайпара — ши эзар метргара ялх эзарнега кхаччалца дӀоахал долаш яр дистанцеш.

Укх тӀеххьарча хана яйгача атлетике цхьаьца толамаш доахаш ба Наурски районера спортсменаш. хӀаьта кроссе а толаш хилар уж — цар хьалхара моттиг яьккхар. ШоллагӀа моттиг яьккхар Ленински района кроссменаша. Серноводскерча юрта боахама техникума дешархоша кхоалагӀа моттиг яьккхар.

«ТЕРЕК» КИЙЧЛУШ Я

Кастта дӀайолалургьа футбольни керда сезон, чӀоагӀа сатувсаш ба республикера футбол езараш укх сезонагӀа мукъагӀа «Терек» шоай дегаш хьастарга, бокъонца дола лактача боарай тӀара ловзар бӀаргадайтарга. КъаӀле йолаш мичад укх тӀехьарча шерашка «Терек» во ловзаш хьаена хилар, бакъда нах цох догдулаш бац, из шоай команда хиларах.

Ала деза, команда керда тренер хиларах, из ва Шевченко Леонид Васильевич, цо хӀанз кердача лостамагӀа дӀаболабаьб футболистий ловзар дикагӀа хилийтара тӀаберзабаь болх. ХӀаьта а, цхьацца хкоачамбоацараш нийслу хӀана а, из лочкъадеш вац тренер а. Царех дa футболисташа шоай ловзара кердадараш юкъе ца кхувлар. Цудуьха грозненний дукха сакъердам хилац ловзарга хьажа.

Кердача тренера болх уж кхоачамбоацараш дӀадахара тӀаберзабаь ба, цул совгӀа лоархӀаме хӀама да спортсмений физически дегӀа хьал дика хилийтар, футболисташ сиха борда могаш хилийтар, цун а терко ю сезонагӀа кийчлуш.

Белгалданкха деза «Терека» команда футболисташца дувзаденна цхьацца хувцамаш хиннилга а. Команде юхабаьхкаб хьалха цун хинна футболисташ, царех ва Т. Куриев, Б. Чирва, В. Шкуро, М. Кубиев, цул совгӀа юкъебоалабаьб говзал йола кьона спортсменаш, уж ба моттигерча тайп-тайпарча командашка ловзаш, хиша Идигов, Муратов, Курнецов, Кушнарев. Уж дика а кӀеш а доаца а хувцамаш да. Цунца цхьана цхьацца ца хилча бакъахьа хийтта хувцамаш а хиннад, командера дӀабахаб А. Синьков А. Шамханови.

Вайна гуча тайпара «Терек» ший хулачох кийчлуш я футбола кердача сезонагa. Из дӀайолалургьа Грознерча командаца 26 апреле. Цу дийнахьа кердача сезоне цун эггара хьалхара ловзар хургда Белгородерча «Салют» яхача командаца. Российски Федераце кубок яккхара тӀехьа дӀахьоча къовсамех цаӀ хургба из.

Апрела... Цу бетта тӀехьара ший кийчо еш хургья команда лоархӀамеча турниранга, из кийчо нака дикахетар дергдола ловзар хилийтара тӀаврзаль хуле боккха кхеь хургба айна. ХӀаьта из миштта лаь бӀаргагургда сезон дӀайолаестча. Къаьстта а безам ба вай «Терек» хьалхарча лиге хьалчуьйлна бӀарга. Цох лаьца тренера Л. Шевченкос йоах:

— «Терека» низашка хьежача из цуна дулургдолаш хӀама да. Укх шера из вӀаштӀехьдаккхара деррига низаш тӀадерзаде дезаш а да.

ХӀаьта, вай-м цунга сатувс.

Г. ХАМЗАТОВ.

Штангистий толамаш

Город Минске чакхъяьнай езача атлетиках йола мехка чемпионат, цунна юкъе дакъа лоацаш хилар вай республике меттел, гаьнна ярахьа а цӀихеза бола вай мехкахой. Тайп-тайпара дозал долча спортсменашца къовсабелар Арсамаков Исраьил, Эдельханов Ӏумар, Балаев Руслан, Тахаев Руслан. Вай республикера пхиъ штангист СССР чемпионате дакъа лоацаш хилар а дар лоархӀаме хӀама. БӀарча хьайийцача во толамаш дац грозненцашта цу лоархӀамеча турнире даьхараш.

Арсамаков Исраьил къовсевелар ший дар санна, 90 килограммага кхаччал дозал долча штангисташца. Дика толамаш доахаш хьавоагӀар Арсамаков, хӀаьта дунен рекорд оттае дагахьа волаш вар, бакъда цунна гарга хиннавале а аьттув балайзар. Цунца дувзаденна мехка чемпион хила вӀаштӀехьдалазар цун. Двоеборье 400 килограмм штанга хьал а айеш шоллагӀа моттиг яьккхар цо. БӀаь итт килограммага кхаччал дозал долча спортсменашта юкъе вар иштта вай мехкахо Балаев Руслан а. Арсамаков санна толамагӀа хилара гарга вар из а. Вакъда, цун а аьттув балаш. Цо кхоалагӀа моттиг йоаккх, двоеборье 425 килограмм йола штанга хьал а айеш. Ала деза, из а во толам ца хилар. Цул совгӀа, Балаев Руслан юкъевигав СССР вӀашагӀтехача команда, хӀаьта Арсамаков хьалха а цуна юкъе волаш хьавоагӀа.

Иштта дика деце а цхьанна толамаш даьхар чемпионате Эдельханов Ӏумара, Тахаев Руслана. Двоеборье 287,5 килограмм хьал а айеш ший дар санна дозал долча штангисташта юкъе пхелагӀа моттиг яьккхар Эдельханова, двоеборье 360 килограмм штанга хьалъайяьча Тахаева йилълагӀа моттиг а йоаккхаш кхоачашъю дунен халкъашта юкъерча спорта мастера норма.

Мехка гульъьча команда юкъевахка Арсамакови Балаеви кхоана город Феодосе болх. Цига хургья Олимпийски ловзарашка кийчо еш йола хьалхара сбораш.

С. АРЧАКОВ.

Вежарий котбаьлар

Кхаь дийнахьа «Грозный» яхача турбазе хилар шаьшлаех «Урожай» ДСО республикански Совета хьалхале яккхара яхьаш. Тайп-тайпара хинаш йола шашисташ юкъебоагӀача йиъ группе вар 60 саг.

Мехкарашта юкъе дикка тамаш а яйташ котало яьккхар Урус-Мартанерча школьница, яхьашка дакъа лоацараште юкъе эггара эӀамагӀйолча Калиниченко Олле.

ХӀаьта, дукхагӀа за йолча кхалнаха юкъе толаш хилар Нохай-Юртовски районера Сапаева Мальхааване, шоллагӀа моттиг а цун-мехш йолча Зентиева Яхас яьккхар. Теркам тӀаозаш да цу районерча команда доаьъашхоша пхиъ призовой моттиг яьккха хилар.

Масала, маӀача наха юкъе яьржача яхье толаш хилар цу районера Касумовгӏар дезалера шашисташ. Хана бокххагӀчарна юкъе толаш, котало яьккхар Касумов Хьавзата, шоллагӀа моттиг — цун вошас Мовсара.

Нагирхоех дикагӀа вар цар дӀамагӀа вола вошa Зайнди хилар.

Д. МУСАЕВ.

«Урожай» республикански ДСО берийн кхувш боагӀарийн спортивни школа шахут.

Дукхьал вай республике вайза ца Ӏаш, берригача мехка а вовзаш ва цӀихеза вола спортсмен, ший лоӀамагӀа кӀалтохаргах латара хьалхашта юкъерча класса спорта мастер Батиев Деги.

ХӀанз ший гӀончаца Абаев Асланбекаца цхьана «Спартак» яхача спортивни общества лакхарча спортивни говзала школе тренер а волаш къахьегаш ва из. Цо кулгалдеш шиеле хилкийна ба дукха цӀихеза бола борецаш. Царех ба дика боезаш бола борецаш Орцуев Хьасани Висултанов Асланбеки. СССР спорта мастераш Ахмедов Султан, Дадаев Ӏаддрахьман, Хасуев Ширвани, спорта мастералла кандидат Давтукаев Ризвани, дукха кхыбараш.

Укх деношка город Орджоникидзе хиннача СССР спорта мастера Аветисян Юрена хетальча яхьашка кхоалагӀа моттиг а яьккха цӀавенаа Гадиев Ахьмад а.

СУРТА ТӀА: шоай аргӀанара тренировка еш ба къона борецаш.

КЕРДАЧА ФИЛЬМАХ

Халкъа хетадаь вахар

Дукха ха яц вай республикерча хоалгӀйолча моттигашка — Хой яхача къаьнагӀйолча юрта, Чишне, Кезеной-Ӏам болча киносъемочни группа. актераша шоай болх дӀахьош хиннa. Къулбаседа Кавказе советски Ӏаьдал доаккхаш а из моастагӀех лорадеш а хиннача халкъа къонгех-турпалех дола художественни фильм да ала мегаргда Москверча М. Горьке цӀерагӀча киностуде кинематографаша вай республике даьккхар. «Асланбек» аьнна условни цӀи тиллай цу картинах, цо хьагойт киноленто доаккхаш керттера теркам Шерипов Асланбека карагӀдийнна турпала гӀулакхаш хьахьокхара тӀабахийта хилар.

Халкъа хетадаь вахар — иштта ала йиш йолаш хиннад фильме гуш болча кхыча турпалий вахар а, царех ба Гикало Николай, Анисимов Николай, Ахриев ГӀапур, кхыбараш.

Долчча тайпара духьалоттаргба цу фильмага хьокхаринте советски Ӏаьдал доаккхаш Грознерча а Владикавказерча а пролетарината кердачa вахара моастагӀашта духьала лоаттабаь къовсам, цунца цхьана кхувш йоагӀача тӀехьен бокхха патриотически кхетам лургболаш, вахара эам бе Ӏомабергболаш да картина.

«Асланбек» аьнна цӀи тиллача цу картина сценари язъеш вола саг керттерча турпала вахар, цун денале гӀулакхаш довзаш хинна хила веза аьнна хеталу. Из иштта да а да. Сценари язъяьр ва фильма керттерча турпала гаргара саг, журналист С. Шерипов, хӀаьта режиссер Мастюгин Юрий.

Къаьстта а дувца лов картина ролаш ловзаш болча актерех. Вайна массарна дика довзийта а дезадена а да «Къона Росси» яха дукха ха йоацаш Центральни телевиденe гӀолла гойта Петр-I вувцаш дола фильм. Къаьстта а везавелар вайна Петра роль ловзаь Золотухин Дмитрий. ХӀаьта, из дика вовзаш ва «Петра къонал», «Буслаев Василий» яхача а кхыча а картинех. Иштта говзал йолча Золотухина дика ловзаю Нохч-ГӀалгӀайчен вийнй Шерипов Асланбека роль а.

Фильм даккха ше вай республике веначa хала дукха къахьийгад актера вайнахьа обычеши традицеши, лоамахой вахар довзаш. Гикале Николая роль ловзаеш ва белорусски актер Денисов Александр.

КӀезига бац фильме ролаш ловзаеш вай республикера дик-дикагӀа бола актераш а. Ахриев ГӀапур вайна вовзийт Цицкиев Мухьмада, Асланбека даь роль ловзаеш ва Хадзиев Махьмад-Гири, хӀаьта фильма турпала нана бӀаргайийча вайна йовзаргья из роль ловзаеш йола Нохч-ГӀалгӀай телевидене студе йоаххагӀйола редактор, Нохч-ГӀалгӀай АССР заслуженни артистка Мейсигова Лида. Фильме иштта дакъа лоацаш ба цӀихеза бола актераш Н. Олялин, В. Дворжецкий, А. Фатюшин, А. Карапетян, Е. Вондарчук, Д. Омаев, кхыбараш.

Укх шера фильм экранаш тӀа хьахьокхаш хургда.

— Дукхьаьнха фильме роль ловзаеш я со, — яхаш дувц Мейсигова Лидас. — Аз доккхал ду сайна цу фильме йоакха роль — керттерча турпала нана роль кхачарах. ЦӀихезача актерашца цхьана творчески къахьегарах. Сона дика фильм хет цох, хӀаьта боагӀаш бола мах прителаша бергба.

А. СУРХОЕВ.

СУРТА ТӀА: Д. Золотухин Л. Мейсигован съемкашка кийчлучe хана.

Автора сурт.

САЛОӀАЧА ДЕНОШКА

24 МАРТА

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 8.00 «УнахцӀено» яхача группа заняти. 10.00. Болх беш я ловзоргий автоматаш. 10.00. ДӀадолалу музыкан книжкан кӀира. Художественни самодеятельноста концерт. 14.00. Город Нальчикерча эрсий драматически театра бераншта лаьрхӀа «Майрабараш юха а наькъ тӀа баьннаб» яха спектакль. 19.00. Город Нальчикерча эрсий драматически театра «Имеретера нус» яха спектакль. 19.00. Болх беш я «ВӀашагӀкхетар» яха дискоклуб.

Н. К. Крупская цӀерагӀа культура Дворец. 10.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. 12.00. «Дунен тӀара йиц цхьан минута хьалгӀовтал!» яхача девизах йола къоначa армейций слет. 13.00. Художественни самодеятельноста коллективий концерт.

Химикий культура Дворец. 15.00. Болх беш я «Къона атеист» яха клуб. «Ислами цун чуловцаймй» яха беседа. «[illegible]» яха киноьоахар. 17.30. «Малий, из, вай ханара кхалсаг?» яха беседа.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 15.00. Болх беш я Ӏалам лорадара университет. «Сомий гаьнаш шоайла дӀагӀа-хьагӀа йогӀар» яха лекци. 19.00. Болх беш я «Фонограф» яха дискоклуб.

25 МАРТА

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 8.00. «УнахцӀено» яхача группа заняти. 10.00. Болх беш я ловзоргий автоматаш. 11.00. Болх беш я «Фаьлгийн приключенеш дунен тӀа» яха берий киноклуб. 14.00. Город Нальчикерча эрсий драматически театра бераншта лаьрхӀа дола «Майрабараш юха а наькъ тӀа баьннаб» яха спектакль. 19.00. Город Нальчикерча эрсий драматически театра «Имеретера нус» яха спектакль. 19.00. Болх беш я «ВӀашагӀкхетар» яха дискоклуб.

Н. К. Крупская цӀерагӀа культура Дворец. 15.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. 16.00. Лакхерча наьссашкарча дешархошта хетаь сайре. Болх беш я «Прометей» яха дискоклуб.

Химикий культура Дворец. 10.30. «Книжка кӀира» яха Еррнгсоюзни кӀира хьадехлар. «Марша доагӀийла, книжка!» яха цӀей. 14.00. Волейболах йола спортивни яхьаш. 17.30. «Балха ха — балха» яха беседа.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 МАРТ
II ПРОГРАММА

16.30 — «Шолоховца 30 минут». Документальни фильм.
17.20 — «Са Даьхен салте».
17.30 — «Нохч-ГӀалгӀайчен кӀира».
18.00 — «Шун наькатехь. Концерт.

25 МАРТ
II ПРОГРАММА

10.00 — Сийлаль — боккхача Даьхен тӀема тӀа Котало яьккха 40 шу дизарга! Самодеятельни художественни кхоллама республикански телевизионни хьамар. Чакхдаьнча. Документальни фильм.

РАДИО

24 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттамаш бола хьал (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программе (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программе (гӀалгӀай меттала).
8.36 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — «Атеист» яха радиожурнал (нохчий меттала).
10.30 — Реклама (эрсий меттала).
11.00 — «Хьона, Даьна, сайначун дегӀ» (эрсий меттала).
11.30 — «Критически тахкарагӀа тӀа» яха радиожурнал (гӀалгӀай меттала).
12.40 — «Поэтически сборника агӀонашка гӀолла» (нохчий меттала).
13.00 — «Дика дезала да кхевар». Беседа (эрсий меттала).
15.15 — «ХХ-ча бӀешеран ритмаш» яхача циклера передача (эрсий меттала).
16.00 — «Кавказа туӀранаш» яха радиожурнал (эрсий меттала).
17.16 — «Музыкальни почта» (гӀалгӀай меттала).

УКВ

17.00 — А. С. Пушкин. «Дубровский». Радиоспектакль. 1-гӀа дакъа.
17.57 — «СалаӀара минуташ». Литературни передача.
18.16 — Халкъа эшараш.
18.40 — Нохч-ГӀалгӀай музыка концерт.

25 МАРТ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «[illegible]» газета обзор.
7.30 — Передачай программе (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программе (нохчий меттала).
7.36 — Хоамаш. Хоттамаш бола хьал (эрсий меттала).
8.15 — «[illegible]» (эрсий меттала).
11.30 — КӀирандена музыкальни программа (эрсий меттала).
16.00 — «Школьный глобус» яха радиожурнал (эрсий меттала).
16.30 — «Къона тӀаьхье» (нохчий меттала).
18.00 — «[illegible]» яха концерт (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — А. С. Пушкин. «Дубровский». Радиоспектакль. 2-гӀа дакъа.
17.00 — «Сагьердаьча [illegible]» яха литературно-музыкальни передача.
18.14 — ДӀахех инструментальни оркестр.

ЭКРАНАШ ТӀА — ИСТОРИЧЕСКИ ФИЛЬМ

30 марта деза «Космос» яхача кинотеатре хьажа «Легенда о княгине Ольге» яхача шин серех латтача кердача широкоформатни художественни фильмага. Картино чулоац 940 шерагара 1015 шерага кхаччалца йола юкъ, Киевски Русена эргало йоала ха, бӀарчча цхьа аччахьалхе хьаю, кераста ди тӀаоца ха я из. Цига керттера дакъа лоацараш — Киевски князь Владимири цун даьнана — княгини Ольган.

Сценаря автори режиссери Ю. Ильенко.

Ролаш ловзаераш: Л. Ефименко, Л. Сердюк, Н. Олялин, Д. Миргородский, А. Денисенко, кхыбараш.

Арахийцад А. Довженко цӀерагӀча киностуде.

Сценаре автори режиссери Ю. Ильенко.

Хьет даьлча.

Коллективно боагӀарацкара заявкаш дӀанйю.

Хатта хӀама долчо телефон тоха 2-46-01.

Дувзаш, сиха роаьна хьажа тӀаьа цӀ, новкъостий!

ТаӀан республикен Грознен хувцалуш моржаш а йолаш, йоачан а йоацаш, макабоалехьара сенунде 9—14 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республикe 3—8, Грозне 5—7 градус йовхан йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен моржаш а йолаш, цхьайолча моттигашка доки а доалаш. тайп-тайпарча ооагӀонашкахьара секунде 3—7 метр, чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсан +1—4, диъахьа +3 +8 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, уг. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-65-07; жаьпаьлга секретара — 2-84-66; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-84-75; кехаташ — 2-85-84; корректорска — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-37; заместителя редактора 2-65-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-84-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ02090. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1288.